

SAUSIS | JANUARY 1974

1

 laiškas
lietuviams

KRIKŠČIONIŠKOJI KULTŪRA...	3 Feliksas Jucevičius
EILĖRAŠČIAI	10 Zenta Tenisonaitė
JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE (XII)	11 Br. Krištanavičius, S.J.
KAS YRA ALCOHOLICS ANONYMOUS?	16 Pasikalbėjimas
AR KARTAIS NESI ALKOHOLIKAS?	21 Vertimas
100 METŲ NUO CHESTERTONO GIMIMO	22 J. Venckus, S.J.
ŠEIMOS HARMONIJA	25 O. Poškaitienė
TĖVYNĖJE	27 Danutė Bindokienė
KALBA	30 Juozas Vaišnys, S.J.
FILMAI	32 Juozas Prunskis
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONCERTAS	36 Redakcija

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1974 / SAUSIS - JANUARY / VOLUME XXV, NO. 1

METAI VEJA METUS — NUOLAT KEIČIASI LAIKAS.
SAKOMA, KAD REIKIA EITI DRAUGE SU LAIKU.
JEI NEISI — ATSILIKSI NUO GYVENIMO.
BET KAŽKOKS IŠMINČIUS TEISINGAI PASAKĖ,
KAD NEUŽTENKA EITI DRAUGE SU LAIKU —
JEIGU SU LAIKU SUSIJUNGSİ IR SUSITUOKSI,
TAI NĖ NEPAJUSI, KAI TAPSI NAŠLYS.
JIS TAVE PRALENKS, O TU PASILIKSI VIETOJE.
JEI NORI NEATSILIKTI, TURI LAIKĄ PRALENKTI.
O AR MES PAGALVOJAME, KAS YRA LAIKAS?
FILOSOFAMS LAIKAS YRA JUDESIO MATAS,
SANTYKIS TARP JUDESIO PRADŽIOS IR PABAIGOS.
LAIKAS NEGALI EGZISTUOTI BE JUDESIO,
JIS NEEGZISTUOJA BE GYVENIMO IR VEIKLOS.
TAI AR NE MES PATYS KURIAME LAIKĄ?
AR JIS NE NUO MŪSŲ GYVENIMO PRIKLAUSO?
TAD ŽVELKIM Į ATEITĮ IR PRALENKIME LAIKĄ,
JEIGU NORIM NEATSILIKTI IR BŪTI MODERNŪS!

Rimas Karka

Mergaitė

KRIKŠČIONIŠKOJI KULTŪRA VILTIES IR NEVILTIES DIALEKTIKOJE

FELIKSAS JUCEVIČIUS

Pasirinktąjį klausimą galima priskirti kultūros teologijai. Kaip yra kultūros istorija, kultūros filosofija, taip yra ir kultūros teologija. Teologija remiasi protu ir apreiškimu. Nors nėra krikščioniškojo proto, bet gali būti krikščioniškais principais pagrįstas protavimas. Kadangi kultūros teologija yra pradiniam vystymosi laipsnyje, tai jos ribos, turinys ir metodas dar nėra tiksliai nustatyti. Todėl šios rūšies studija yra reikalinga aiškesnio apibrėžimo. Kultūros teologijos objektas yra kultūra, kurią ji interpretuoja apreiškimo šviesoje. Kaip kultūra apskritai, taip ir krikščioniškoji kultūra išsiskiria įvairiomis formomis, kurios vienokiu ar kitokiu būdu ir daugiau ar mažiau yra paveiktos vilties evangelijos. *Paveikti* reikia imti plačiausia prasme, nes gali egzistuoti įvairūs poveikio laipsniai, nuo naujų horizontų atvėrimo iki tiesioginio sąlygavimo. Krikščionybė veikė kultūros raidą, arba protui atverdama, tikėjimui tarpininkaujant, naujas perspektyvas, arba paskatindama valią, malonei padedant, realizuoti sveikus veiklos principus. Šičia kaip tik ir mėginasi atrasti vilties evangelijos pėdsakus krikščioniškosios kultūros dinamikoje, ir kad tai galėčiau padaryti kiek galint suprantamiau, tai prieš tai sustosiu bent trumpai prie pagrindinių sąvokų.

Pradedu nuo vilties. Tradicinėje teologijoje viltis, kaip tikėjimas ir meilė, buvo laikoma dorybe, teologine dorybe, kurią gauname iš Dievo, in *nobis sine nobis*, ir kurios tiesioginis objektas yra Dievas. Tačiau atrodo, kad šitokia vilties samprata ne visai atitinka dabartinio žmogaus egzistencijos dinamiką, ir štai kodėl čia suprasiu viltį ne kaip dorybę, o kaip krikščioniškosios egzistencijos laikyseną. Todėl suprasti krikščioniškąją kultūrą vilties ir nevilties

dialektikoje reikš galutinėje analizėje suprasti žmogaus laikyseną Dievo atžvilgiu.

Su evangelijos paskelbimu viltis priklauso krikščionybės esmei. Jos pagrindinė tema buvo "Dievo karalystė" ar "Dangaus karalystė". Šitoji karalystė virto tikrove su Jėzaus atėjimu. Fariziejų paklaustas, kada ateis Dievo karalystė, Jėzus atsakė: "Žinokite gerai, kad Dievo karalystė yra jūsų tarpe".¹ O kai fariziejai apkaltino Jėzų, kad jis išvaro velnius per Belzebubą, tai jis nurodė, jog tai daro Dievo vardu ir pridūrė: "Jei aš išvarau velnius Dievo pirštu, tai Dievo karalystė tikrai pas jus atėjo".² Todėl nėra jokios abejonės, kad su Jėzaus atėjimu Dievo karalystė tikrai prasidėjo žemėje, ir parabolės nusako tą faktą simboline kalba.³ Jei ji prasidėjo žemėje, tai ir laike. Žiūrint iš krikščioniškojo taško, laikas yra apribotas pasaulio sutvėrimu ir "amžių pabaiga". Todėl Dievo karalystė, kaip įvykis laike arba istorinis įvykis, turi kosmologinę pradžią ir eschatologinę pabaigą.

Eschatologija yra teologinis terminas, sudarytas remiantis Naujojo Testamento posakiais, kaip "paskutinioji diena",⁴ "paskutiniai laikai"⁵, "paskiausieji dalykai".⁶ Eschatologine pabaiga suprantame paprastai laikų pabaigą ir Žmogaus Sūnaus sugrįžimą paskutiniam teismui.⁷ Bet krikščionis laukia taip pat kūno prisikėlimo,⁸ gyvenimo be pabaigos,⁹ nemirtingumo,¹⁰ dangiškos laimės,¹¹ ir Dievo karalystės garbės.¹² Todėl krikščioniškosios vilties materialinis objektas yra pasaulio pabaiga ir žmogaus eschatologinė atbaiga. Kalbėti apie viltį — tai kalbėti apie žmogaus laikyseną paskutiniųjų dalykų akivaizdoje. Niekas negalėtų turėti vilties, jei jis nesitikėtų nugalėti mirties, jei amžinasis gyvenimas neiškiltų prieš jį kaip galimybė. Viltis reiškia krikš-

čioniui tikėtis amžinai gyventi, atsikreipti į Dievą kaip galutinį tikslą. Dievas yra jam nemirtingumo ir amžinybės laidas.

Neviltis yra taip pat žmogaus egzistencinė laikysena. Žmogus be vilties nusikreipia nuo Dievo, kaip galutinio tikslo, nes nusprendžia, kad nemirtingumas ir amžinasis gyvenimas arba visai neegzistuoja, arba yra žmogui neprieinami. Nors ne visuomet neviltis yra bloga valia, bet ji yra tikrai liga, ir tai, kaip Kierkegaardas nepaliauja sakyti, "mirtina liga". Mūsų amžiaus filosofijoje, ypač ateistiniame egzistencializme, nevilties klausimas iškyla po nerimo priedanga. Nerimas išduoda arba netikrumą ateitimi, arba susirūpinimą gyvenimo be amžinybės prasme, arba iš būties gelmių trykštantį maudulį mirties akivaizdoje. Kaip Heidegeriui, taip Sartroi ir Camus žmogiškosios egzistencijos mąstymas yra, ar jie tai nori pripažinti ar ne, žmogaus be Dievo nerimo mąstymas.

Jei Kierkegaardui neviltis yra liga, tai ateistams nemirtingumo viltis yra iliuzija, ir tuo pačiu liga. O gal nemirtingumo troškimas yra liga? "Gal būt; bet kas nesirūpina liga, nesirūpina sveikata, ir žmogus yra iš esmės ir substanciškai ligonis", sako Miguel de Unamuno.¹³ Kad žmogus yra ligonis, tai liudija jo prigimtis, ir *tos liguistos prigimties perspektyvoje reikia suprasti vilties ir nevilties dialektiką*. Raštai sako, kad jis yra padarytas iš "žemės molio",¹⁴ ir tie patys Raštai skelbia, kad jis yra sutvertas į Dievo "paveikslą ir panašumą".¹⁵ Todėl Kierkegaardas pasidaro išvada, kad "žmogus yra sintezė begalybės ir baigtinybės, laikinybės ir amžinybės, laisvės ir būtinybės".¹⁶ Tam dvilypiškumui išreikšti Paskalis randa dar stipresnį žodį: "Niekas begalybės akivaizdoje, viskas nieko akivaizdoje, vidurys tarp nieko ir visko".¹⁷ Būti sinteze ar viduriu reiškia būti dialektinėje situacijoje. Dialektika pasako daug dalykų, bet šiuo atveju ji pažymi nuolatinę įtampą, nesibaigiantį netikrumą, amžiną svyravimą. Kadangi žmogus yra niekas ir viskas, baigtinybė ir begalybė, tai kaip tik todėl viltis ir neviltis tampa egzistenciniu klausimu.

Jei jis būtų tik baigtinybė, tik kūnas, tai nemirtingumo klausimas jam niekada neiškiltų. Albert Camus teisingai pastebi, kad "kūnas ignoruoja viltį".¹⁸ Viltis turi prasmę tik tuomet, kai prileidžiame, kad žmogus yra daugiau negu kūnas, kad jis slepia savyje nemirtingumo galimybę. Bet žmogus yra kūnas, gamtos dalis, ir tuo pačiu baigtinybė. Štai kodėl ir neviltis yra žmogiškosios egzistencijos tikrovė. Kaip baigtinybės ir begalybės sintezė, kaip vidurys tarp visko ir nieko, žmogus nuolatos svyruoja tarp vilties ir nevilties, jam visą laiką lieka atvira galimybė pasisakyti už vieną ar kitą egzistencinę laikyseną. Kai jis pasisako už viltį, tai jis pasisako už atvirumą begalybei, nemirtingumui, amžinybei, o kai jis pasisako už neviltį, tai pasisako už atvirumą baigtinybei, laikinumui, nebūčiai.

Dabar keletas žodžių apie krikščionybę bei krikščioniškąją kultūrą. Pasiremdamas garstyčios grūdo parabole, sakysiu, kad krikščionybė yra Kristaus pasėtas vilties grūdas, išaugęs amžių būvyje į milžinišką medį. Priežastis yra ne tik savyje, o taip pat ir savo pasekmėje. Tad suvokti krikščionybę reiškia suvokti kartu vilties evangeliją ir josios išikūnijimą žmonijos gyvenime. Krikščionybė savo kilme ir savo prigimtimi yra dieviška institucija, bet savo istorine dinamika yra žmogiškas kūrinys. Žmogus panaudojo visą savo energiją ir visas savo galias jai suformuoti. Štai kodėl krikščionybėje yra tiek daug elementų, kurie priklauso kultūrai.

Kultūra nėra žmogaus gyvenimo tam tikras sektorius, o žmogiškosios egzistencijos gyvybinė funkcija. Pačia bendriausia prasme kultūra yra žmogaus būdas mąstyti ir veikti, ir krikščioniškoji kultūra yra žmogaus būdas krikščioniškai mąstyti ir krikščioniškai veikti. Krikščioniškai mąstyti ir krikščioniškai veikti reiškia ne ką kitą, kaip žmogaus klausimą spręsti ne žemiškosios tikrovės, o antgamtinės tvarkos šviesoje. Žemiškoji egzistencija krikščionybei turi tik tiek prasmės, kiek ji yra susieta su antgamte. Kadangi kultūra yra žmogiškosios egzistencijos funkcija, tai ji taip pat turi

būti atvira antgamtei. Kai Jėzus kvietė Nikodemą atgimti, tai jis kvietė atgimti ir pačią kultūrą.

Kierkegaardas įtaigojo, kad "krikščioniškoji taisyklė nori, kad viskas, viskas tarnautų pamokymui".¹⁹ Pamokyti — tai parodyti žmogui šiapus anapus šviesoj, ir tai ne su tikslu paniekinėti žemę, o tik pastatyti ją tikroje perspektyvoje. Kai jis matys žemę tikroje perspektyvoje, tai matys ir save tikroje perspektyvoje, jis išvys save kaip baigtinybę ir begalybę, kaip viską ir nieką. Atverdamas begalybės horizontus, krikščionybė siekia sužadinti žmoguje amžinojo gyvenimo viltį, ir, tai darydama, ji tikisi jį sužmoginti, padaryti jį žmogiškesnį. Žmogaus sužmoginimas yra krikščioniškosios kultūros pagrindinis tikslas. Krikščioniškoji kultūra savo pirmine ir giliausia prasme yra žmogaus amžinoji kova už žmogiškumą ir žmoniškumą, tai baigtinybės kova už begalybę, tai nuolatinė pastanga sujungti vitališkai laikinybę su amžinybe.

Kaip paskiras žmogus, taip ir krikščioniškoji kultūra yra begalybės ir baigtinybės sintezė, vidurys tarp visko ir nieko, ir štai kodėl viltis ir neviltis yra ir jai egzistenciniu klausimu. Sunkūs laikai — tai vilties ir nevilties laikai, ir kad suspaudimo dienos užklups krikščionis amžių būvyje, tai žinome iš paties Jėzaus perspėjimų: "Ateis dienų, kada geisite matyti Žmogaus Sūnaus dieną, bet neregėsite".²⁰ Pesimistiškai nuskamba ir Jėzaus klausimas: "Kai Žmogaus Sūnus ateis, ar jis beras tikėjimo žemėje?"²¹ "Jėzus bus agonijoje iki pasaulio pabaigos", teigė Paskalis²², ir atrodo, kad jis nepranašavo, o tik konstatavo istorinį faktą. Bet lygiai yra tikra, kad neviltis niekada neturės paskutinio žodžio. Tik prisiminkime Jėzaus pokalbį su apaštalais, einant į Getsemanę: "Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: jūs verksite ir vaitosite, o pasaulis džiūgaus. Jūs liūdesite, bet jūsų liūdesys pavirs džiaugsmu. Gimdydama moteris būna prislėgta, nes atėjo jos valanda, bet, kūdikiui gimus, ji kančią užmiršta iš džiaugsmo, kad gimė pasauliui žmogus. Taip ir jūs dabar nusiiminę, bet aš jus vėl pamatysiu; tada jūsų

širdis džiūgaus, ir jūsų džiaugsmo niekas iš jūsų nebeatims".²³ Vilties pergalę užtikrina ir jo pažadas mokiniams: "Ir štai aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos",²⁴ ir jo padaršinimas: "Būkite drąsūs: aš nugalėjau pasaulį!"²⁵

Kaip istorija ir kultūra apskritai yra žmogaus atspindys, taip krikščionybės istorija ir krikščioniškoji kultūra yra krikščioniškojo žmogaus atspindys. Kad krikščioniškoji kultūra yra atvira kartu baigtinybei ir begalybei, laikinybei ir amžinybei, tai liudija visa jos istorija, to nusišlėpti negali josios formų raida.

Pirmuosius krikščionybės amžius galime vadinti įvairiais vardais, bet geriausiai jiems tinka vilties amžių vardas. Kristaus evangelija yra vilties evangelija, ir pirmieji apaštalai buvo vilties apaštalai. Iš "Apaštalų Darbų" ir Povilo laiško sužinome, kad vilties evangelija sutiko daug kliūčių, ir viena iš didžiausių buvo to meto žmogaus dvasinis nepajėgumas matyti Kristuje viltį. Kristaus kryžius, anot Povilo, buvo "žydoms papiktinimas, o pagonims paikybė",²⁶ bet krikščionims jis buvo jėga, nes jis reiškė viltį, išganymo viltį, amžinojo gyvenimo viltį. Šalia tikėjimo ir meilės, apaštalas laiko išganymo viltį tikru šarvu.²⁷ Artinantis naujiems persekiojimams, Žydų laiško autorius nurodė pirmiesiems krikščionims viltį, kaip kantrybės ir veiklos ginklą.²⁸

Evangelijos skelbimas graikiškai-romėniškajam pasauliui reiškė krikščionybės perėjimą iš vienos kultūros į kitą, bet ir naujoji kultūrinė aplinka jai nebuvo palankesnė. Vilties apaštalai susidūrė su naujais prieštaraivimais ir naujais persekiojimais. Beveik tris šimtus metų jie turėjo slapstyti katakombose ir mirti Koliziejuje, kol sulaukė šviesesnių dienų ir pergalės. Kai Konstantinas apsisprendė už kryžių, tai tuo pačiu jis apsisprendė už viltį ir ateitį. Bet nė šimtui metų nepraėjus nuo Milano edikto, 410 m. rugpiūčio mėn. 24 dieną, Alarikas su savo armija įsiveržė pro *Portą Salaria* į Romą. Miesto sutvirtinimai, tie *altae moenia Romae*, apie kuriuos kalba Virgilijus ir kurie iki tol simbolizavo isto-

rinį saugumą, krito visam laikui. Barbariškosios ordos pasistatė palapines Kapitolijoje ir tris dienas plėšė amžinąjį miestą. Visas antikinis pasaulis gulėjo po laukinių įsiveržėlių kojomis. Ir taip pirmą kartą viena civilizacija sugriuvo kaip tik tuo metu, kada krikščionybė puoselėjo viltį ja atsiremti. Kaip paprastai didžiųjų istorinių krizių laikais, Romos imperijos piliečių širdis užviešpatavo neviltis, netikrumas savimi ir nepasitikėjimas kitais. Pagonys kaltino krikščionis, o krikščionys kaltino pagonis. Pastarieji laikė imperijos žlugimo priežastimi senųjų dievų paniekinimą ir imperatorių atsivertimą. O krikščionys vertė kaltę pagonims, kurie paniekio senųjų romėnų dorybes ir vedė pasileidusį gyvenimą. Aistringų ginčų maišatyje nebuvo lengva atskirti tiesos nuo melo, grūdų nuo pelų. Prokonsulas Marcellinas, geras krikščionis, kreipėsi laišku į Hipponos vyskupą Augustiną, kad šis reikalą pastatytų krikščioniškoje šviesoje.²⁹ Tai buvo 412 metais. Augustinas ėmėsi darbo, ir po kelių mėnesių pasirodė trys pirmosios *De Civitate Dei* knygos. Bet veikalas buvo galutinai užbaigtas tik po trylikos metų, t.y. 426 metais.³⁰

De Civitate Dei yra ne tik visuotinėsios istorijos teologija ar filosofija, bet taip pat krikščioniškosios vilties teorija. Šv. Augustino minties išeities taškas yra krikščioniškoji viltis. Kaip tragiškas ir skaudus bebūtų Romos imperijos likimas, tai neturi pastumti krikščionių į neviltį. Juk krikščionio egzistencijos pagrindas yra ne laikas, o amžinybė. Jo būties gelmės yra amžinos ir dieviškos, o ne žemiškos ir praeinančios. Žinoma, žmogus neišvengia nerimo ir nevilties, nes jis yra puolusio Adomo sūnus. Augustinas žino, kad baigtinybė yra žmogaus dalis. Laikas yra jam nuolatinė proga nusidėti, tai visad pateikia galimybę būti suvedžiotam efemeriškos, žemiškos vilties. Šv. Augustinas neišvengia pesimizmo, sakytume, antropologinio pesimizmo, bet kaip tik todėl jis yra vienas iš didžiųjų krikščioniškosios vilties klasikų. Žmonijos istorija nuo pasaulio sutvėrimo iki pasaulio pabaigos yra *rectum iter*, tiesus kelias, ku-

riuo eidama žmonija randa Išganytoją. Jis atmeta amžių pasikartojimo ar amžinojo grįžimo idėją.³¹ Su apaštalu Povilu, šv. Augustinas žino, kad Kristus mirė vieną kartą ir prisikėlė vieną kartą visam laikui. Ir kai mes mirštame su Kristumi, tai galime būti tikri, kad su juo ir būsime gyvi. Jei amžiai kartotųsi, tai žmogus niekad negalėtų turėti tikrosios vilties, nes jis liktų atviras sugrįžimo į "ašarų slėnį" galimybei. De *Civitate Dei* baigiasi antgamtinė vizija, kur ne tik sielos, bet ir kūnai džiaugiasi nemirtinumo malone. Amžinasis gyvenimas — tai "amžinoji subata, kurios pabaiga ne vakaras, o Viešpaties diena kaip amžinasis sekmadienis, kuri, pašventinta Kristaus prisikėlimu, vaizduoja ne tiktai sielos, o ir kūno ramybę. Ten gyvuosime ir regėsime, regėsime ir mylėsime, mylėsime ir garbinsime. Štai kas bus pabaigoje be pabaigos. Nes koks kitas yra mūsų tikslas, jei ne patekti į niekad nesibaigiančią karalystę?"³²

Kai šiandien verčiame *De Civitate Dei* puslapius, tai negalime atsistebėti Augustino minties kristališkumu ir drąsumu. Jo neparbloškė istorinių audrų bangos, griauinančios antikinės civilizacijos pagrindus. Žinoma, nei jis, nei jo bendralaikiai nenujautė, kad antikinės civilizacijos mirtis bus laidas naujos civilizacijos gimimui, ir kad jo paties krikščioniškosios vilties teorija su laiko ir amžinybės poliariškumu, su medžiaginių vertybių subordinavimu dvasinėms vertybėms, su antgamtinė pasaulio istorijos vizija taps viduramžių krikščionybės ir tuo pačiu vakarų kultūros apskritai pagrindu. Žmonės turi savo tikslus, o Dievas savo planus.

3

Analizuodami vilties vidinę dialektiką, mąstytojai pabrėžė kartais labiau jos intelektualinį, kartais jos voluntarinį aspektą ir nusakė ją alegoriniais ar metafiziniais terminais, bet visiems buvo aišku, kad jos vienintelis ir nesikeičiantis objektas yra amžinosios laimės troškimas. Iš visų tų mąstytojų, kurie mėgino sukurti krikščioniškosios vilties alegorinį paveikslą, aiškiausiai reljefu išsiskiria Dantė. Alegorija yra

jam ne žaismas, o pasaulio simbolinė kalba, to pasaulio, kiurio visumą galime suvokti tik prasmės kategorijomis. "Dieviškoji Komedija" yra savo pirmine ir giliausia prasme krikščioniškosios vilties poetinė alegorija. Poetas žino, kad viltis skelbia amžinybę, kuri krikščioniškoje vizijoje iškyla pragaru, skaistykla ir dangumi.

Pragaras yra nevilties karalystė, ir poetas liepia ten įeinantiems "palikti visą viltį".³³ "Pragaro" giesmių funkcija yra šia baisią nevilties vietą padaryti regima. Visi ten esantieji nelabai anksčiau pragaru tikėjo, o dabar jie yra priversti tai išgyventi. Niekad jie negali atsikratyti "malonios šviesos" ir "gražiųjų žvaigždžių" ilgesio, aišku, ne dangaus žvaigždžių, o žemės, kur jie piktnaudžo jiems skirtą laiką.

Skaistykla yra tas pasaulis, kur
l'humano spirito si purga
e di salire ai cielo diventa degno.³⁴

Tai vieta, kur mirtingieji bandomi teisingumu ir kur ištiesiami tie, kuriuos pasaulis padarė kreivus. Nors tai uolėtas ir ūkanose skęstas kraštas, bet vis dėlto ten

la speranza ha fior del verde,³⁵

t.y. viltis pražįsta žalumu, rodo jau gyvybės ženklus. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad Dantė visai ignoruoja tuos, kurie nėra nei geri, nei blogi. Jis laiko juos lepšiais ir sausu žodžiu palieka juos slankioti pragaro tamsumose.

Kai poetas leidžiasi dausų link, tai žino, jog išvys tai, kas matosi tik tikėjimo akimis.

Li si vedra cio che tenem per fede,
non dimostrato; ma fia per se noto
a quisa del ver primo che l'huom
crede.³⁶

Tačiau itin mums įdomus Dantės filosofavimas danguje apie viltį. Kaip Tomui Akviničiui, taip ir jam filosofija nėra studija to, ką tas ar anas sakė, o "dalykų tiesos" vizija. O kas yra vilties tiesa? Poetui pakilus į aukščiausias dangaus sferas, į kurias patenka patys laimingiausieji iš mirtingųjų, Beatričė liepia jam pasilaikyti tų aukštųjų viltį. Su jais esantis vienas iš šventųjų, lyg egzaminuodamas, klausia poetą apie viltį: "Pasakyk man, kas ji yra

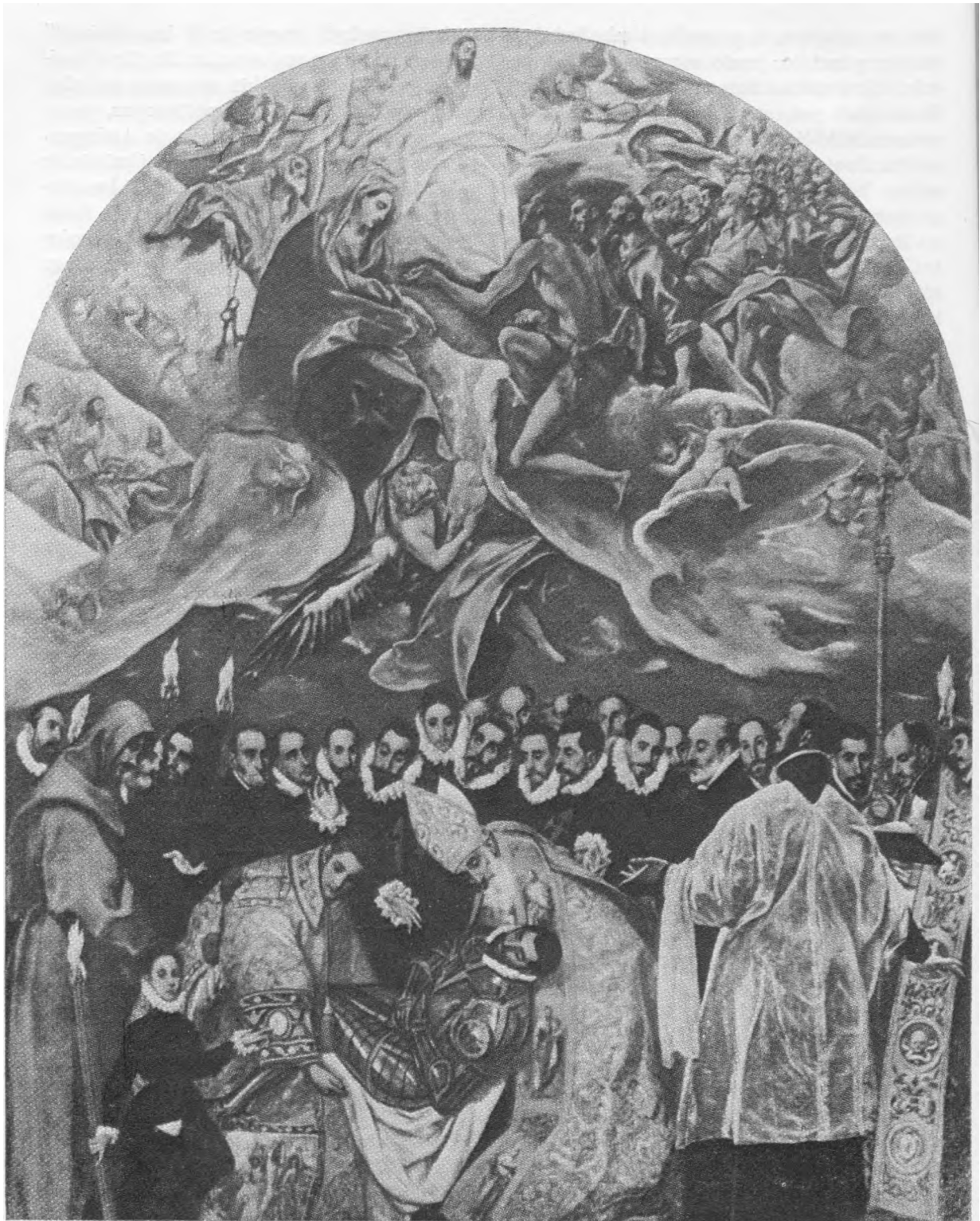
ir kaip pražydi tavyje ir iš kur ateina?" Dantės žinojimas universalus. Ne tik eilavi-mo menas, bet jam ir kiti ano meto mokslai gerai žinomi. Jis neeilinis politologas, geras astronomas, puikus filosofas ir teologas. Jam sava visa to meto teologinė išmintis, ir tai jis neboja parodyti net dangaus šventiesiems. Beveik pažodžiui cituodamas Petro Lombardo "Sentencijų" tekstą, jis nusako viltį kaip busimosios laimės tikrą laukimą:

"Spense" diss'io "è uno attendere certo
della gloria futura, il qual produce
grazia divina e precedente merrto".³⁷

Dantės vaizduotė yra beribė, bet niekada nėra palaida. Jis yra kartu lakios vaizduotės ir kritiško proto žmogus. Kaip pragaras, taip skaistykla ir dangus nėra poeto prasimanymas. Jie yra tai, kas privalo būti, o ne kas galėtų būti. Dantė yra sauso žodžio meistras, bet tas žodis nėra niekad šaltas, nes yra sušildytas viltimi. Kartais jis yra ironiškas, bet niekada nėra negailestingas. "Dieviškoji Komedija" yra pilna žmonių, net ir danguje, kur jie yra bekūniai, bet pats įdomiausias asmuo, jei leistina kam nors padaryti išimtį, yra pats vilties poetas. Viduramžiai yra krikščioniškieji amžiai, ir jie yra tokie visų pirma todėl, kad vitis, tariant poeto žodžiais, turi "fior del verde". Aišku, tais laikais kalbėjo apie viltį visi teologai savo veikaluose, ją skelbė majestotiškos katedros, bet jokiam kitam mąstytojui nepavyko sukurti vilties "žalesnio" paveikslo, kaip Dantei, didžiajam viduramžių ir visų laikų poetui.

4

Visos kultūrinės formos yra gyvenimo išraiškos, ir krikščioniškosios kultūros formos yra krikščioniškosios vilties, kiek ji yra krikščioniškojo gyvenimo elementas, išraiškos. Tačiau viena kultūrinė forma nuo kitos kultūrinės formos ne visados aiškiai atsisieja, jos dažnai viena su kita susilieja, kaip banga su banga, ar, kaip banga su banga, viena su kita susiduria. Todėl krikščioniškųjų kultūros formų dialektika yra ne kokia tarpusavio kova, o labiau organiškas augimas. Kai mes sekame krikščioniškųjų šimtmečių eigą, tai sutinkame krikščioniš-

El Greco

Grafo De Orgaz laidotuvs

kosios vilties užuominų skirtingomis kultūrinėmis formomis, ir jų tarpusavio kartais poliariniame santykiavime krikščioniškoji kultūra kaip tik randa savo atramą.

Menas (čia turiu mintyje daile) yra viena iš kultūrinių formų, todėl nenuostabu, kad jai vilties tema nėra svetima. Tik prisiminkime Michelangelo "Paskutinįjį teismą", kur išrinktieji ir pasmerktieji simbolizuoja viltį ir neviltį. Dar akivaizdžiau išskyla krikščioniškoji viltis "Grafo Orgaz laidotuve". Šio El Greco šedevro pagrindinė mintis yra mirtis ir gyvenimas, žemė ir dangus, laikas ir amžinybė. Paveikslas tarsi dalinasi į dvi dalis. Apačioje matome grafo kūną, laikomą šv. Augustino ir šv. Stepono, ir aplink stovinčius Toledo kilminguosius ir dvasiškius. Stebėdami juos, mes gauname įspūdį, kad vieni iš jų tesidomi betarpiška matomąja tikrove. O kas ji? Kas yra žmogui galutinė tikrovė? Mirtis, neišvengiama mirtis, labiausiai negailestinga mirtis. Jos negali nuslėpti jokie žemiškieji blizgučiai — nei flamiški grafo šarvai, nei vyrų iškilminga apranga, nei prabangiški liturginiai rūbai. Nenoromis prisimeni Paskalio žodžius: "Paskutinis aktas yra kraujuotas: kaip graži bebūtų komedija, pagaliau užmeta žiupsnį žemės ant galvos ir tai visam laikui".³⁸ Kiti yra nukreipę savo žvilgsnį į tikrovę, kurią užslepia debesys, bet apreiškia krikščioniškoji viltis. Iš tikrųjų, viršutinė dalis vaizduoja dangų, į kur angelas neša Orgazo sielą. Kaip šv. Povilas, kaip šv. Augustinas, taip ir El Greco tarsi sako, kad mes būsimė išgelbėti viltimi, kuri užtikrina mums amžinąjį gyvenimą. O toji garbė — tai *visio beatifica*, dangiškosios laimės regėjimas, kurio centre yra Išganytojas, Marija, Jonas Krikštytojas ir šventųjų bei palaimintųjų būriai.

Ar norime ar ne, žmogiškoji egzistencija svyruoja tarp žemės ir dangaus, tarp keliavimo ir atvykimo, tarp buvimo, kuris veda į mirtį, ir mirties, kuri veda į buvimą. Vieni laiko "Grafo Orgaz laidotuves" viduramžišku kūriniu, kiti — moderniu, vieni jį vadina realistiniu, kiti — priešimpresionistiniu, o mums tai yra krikščioniškosios vil-

ties išraiška, skelbiąs kaip sielos, taip ir kūno transcendenciją.

Dailė turi dar netiesioginį ryšį su viltimi. Mes jau žinome, kad viltis reiškia pasisakymą už begalybę. Kai mes susipažįstame iš arčiau su vakarų daile, tai yra nesunku josios raidą suvokti, kaip begalybės išsiviešpatavimą baigtinybėje. *Trecento* dailininkams buvo pati pagrindinė problema tapybinės erdvės užkariavimas. Erdvė yra apriorinė kategorija, ir niekas geriau neliudija josios transcendentališkumo begalybės prasme, kaip horizontas, kuris tiek nutolsta nuo mūsų, kiek mes prie jo priartėjame. Naują posūkį erdvės užkariavime reiškė impresionizmas, kuris nukūnino daiktus optinio išpūdzio vardan. Juk impresionizmas yra ne daiktų, o erdvės optinis išpūdis. Cézannas, kubistai ir abstrakcionistai žengė dar toliau ir interpretavo kūnus erdvės terminais. Šios rūšies tapyba reiškia begalybės jausmo galutinę pergalę baigtinybės sąskaiton, ir štai kodėl modernioji tapyba pasiekia augščiausią dvasingumo laipsnį. Abstrakčioj amė mene kūnų visiškai nėra. Čia beturime reikalo tik su erdvės begalybiškumu formų ir spalvų struktūrinėje ritmikoje.

Kultūrinių formų pasauliui priklauso ir politika. Kad krikščioniškoji viltis parodo kartais gyvybės ženklų politiniame gyvenime, tai liudija net tokie iš pirmo žvilgsnio jai svetimi įvykiai, kaip amerikiečių ir prancūzų revoliucijos. J.A.V. nepriklausomybės signatarai laikė "savaime aiškiomis tiesomis, kad visi žmonės yra sutverti lygūs, kad jie yra Kūrėjo apdovanoti tam tikromis nepaneigiamomis teisėmis, kurių tarpe yra gyvenimas, laisvė ir laimės troškimas".³⁹ Tikėti žmonių lygybe — tai tikėti ne tik, kad visi žmonės yra apdovanoti ta pačia prigimtimi, bet ir netiesiogiai išpažinti, kad žemėje pati tikriausia lygybė yra mirtis, nes ji tikrai visus vienodai sulygina. Nors laimės troškimas, apie kurią kalba signatarai, yra žemiškosios laimės troškimas, bet tai nepaneigia ir tos laimės, apie kurią užsimena krikščioniškoji viltis. Prancūzų revoliucija yra garsi savo giljotina ir

Zenta Tenisonaitė

ATSIMINIMAI

Visą naktį varpeliai skambėjo.
Noriu miego, užmigt negaliu.
Rodos, grįš vėl, kaip vasaros fėja,
mano sapnas vaikystės dienų.

Sapno akys, kaip žydras mirażas.
Pamatau — ir jau sieloj saldu.
Ir palikus pasaulį tą mažą,
vėl keliausiu svajonių taku.

Taip sapnuočiau, sapnuočiau kas naktį,
iki ryto ir saulės varpų.
O pasaulis sau gali apakti
ar prabilti perkūno vardu.

Visą naktį varpeliai skambėjo.
Noriu miego, užmigt negaliu.
Rodos, grįš vėl, kaip vasaros fėja,
mano sapnas jaunystės dienų.

MALDA VANDENIUI KRAŠTE BE LIETAUS

Vanduo! Vanduo!
Meldžiuos aš tau.
Meldžiuos Atlanto vandenynui...
Vanduo, kaip brangusis akmuo...
Meldžiuos ledynams aš
ir geizeriams... nulenkus galvą.

Rankas ištiesusi į debesis,
kartoju maldą upėms, ežerams ir jūrai.
Šventas vanduo! Palaimintas vanduo!
Kaip motina, kaip duona, kaip druska.
Baltijos vanduo! Ir sniegas. Ledas.
Palaimintas, palaimintas vanduo!

Tingus, kaip kraujas venose.
Didysis Reinas. Drumzlinasis Po.
Ir Nemuno, ir Dauguvos vanduo!
Lopšys. Pradžia gyvybės...

(Ir meldžias su manim, mano maldas
kartoja, lietaus lašai, lašėdami už lango).

VIENATVĖ

Mano širdis, tarytum ledo luitas.
Mano siela — beorės erdvės tuštuma.

Stovėsiu aš prie vieškelio
ir lauksiu,
kada sugrįš praėjęs laiko karavanas.

NUSIVYLIMAS

Baimė prasiveržia, kaip vulkanas.
Atsistoja piestu, kaip milžiniškas kalnas.

Aš ieškau vakarykštės dienos
spalvingos mozaikos likučių.

Ant audringo vandenyno kranto
vylingai žiba spalvoto stiklo šukės.

Džiaugsmas subyra, kaip sausas šešėlis,
vos pirštų galiukais palytėjus.

RUDENS RYTAS

Rudens rytas nematytas,
rūko vyliais nubarstytas.
Lygu tyčia...
Ryto apavas akylas,
apsiaustas iš vario vytas.
Išadytas...

Saulė audžia, aukso nytis,
blizga trilypis trinitis.
Nematytas. ..

Stebis beržas ir žilvitis,
dykas rytvėjis mažytis.
Lygu tyčia...

Anksti rytą baltas rytas,
po palange pastatytas.
Lygu tyčia...
Aukso lapais nubarstytas,
deimančiukais nusagstytas.
Nematytas...

savo antikrikščioniškais veiksmais. Bet ar tai būtų tik istorijos ironija, kad Robespieras, revoliuciniame įkarštyje, pasiūlė konvencijai priimti dekretą, kuris pirmuoju punktu skelbė, kad "prancūzų tauta pripažįsta Aukščiausios Būties egzistenciją ir siešios nemirtingumą"?⁴⁰ O gal tai rodo, kad

revoliucionierių amžinojo gyvenimo viltis buvo tiek pat stipri, kiek ir beatodairiško griovimo aistra? Kaip ten bebūtų, konvencija priėmė Robespiero pasiūlymą, ir kiek vėliau revoliucionieriai šventė Aukščiausios Būties šventę.

(Bus daugiau)

JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE

BR. KRIŠTANAVIČIUS, S.J.

XII. ŠIAULIŲ REZIDENCIJA

Tėvų jėzuitų rezidencija Šiauliuose buvo įsteigta 1930 m. Jau 1925 m. T. Andruška galvojo, kad Lietuvos jėzuitų atkuriamą provinciją negalės klestėti, jei tėvai neįsteigs namų Šiauliuose, kurie anais laikais buvo geras susisiekiimo centras ir turėjo apie 30.000 gyventojų. Pinigų tam tikslui jis tikėjosi gauti iš vadinamojo "rašytojų fondo", įsteigto Kaune jau 1924 m. "Rašytojų fondo" įplaukas sudarė parduotų knygų pelnas. T. Andruška norėjo steigti Šiauliuose rekolekčių namus, bet T. Bley buvo nuomonės, kad tokie namai negalės išsilaikyti, jei nebus sujungti su naujokynu. Jis, matyt, turėjo galvoje prie s'Heerenbergo naujokyno įsteigtus rekolekčių namus, kuriuos aptarnaudavo naujokai. Bet kai 1929 m. atsidarė Pagryžuvio naujokynas, jam ir kitiems paaiškėjo, kad šie namai neturės užtektinai patalpų rekolektantams. Todėl T. Andruška vėl pradėjo galvoti apie Šiaulius. Jam kilo mintis parašyti Airijos darbininko Mato Talbot biografiją, jei jo užtarimu jis galėsias gauti planuojamai Šiaulių rezidencijai 300.000 litų. 1929 m. T. Andruška išvertė jo biografiją ir netrukus susipažino su Agota Puodžiukynaite. Sugrįžusi iš Jungtinių Amerikos Valstybių, ji parsivežė į Lietuvą 65.000 litų. Klausiamas, kaip galėtų tuos pinigus panaudoti Dievo garbei, T. Andruška jai patarė paaukoti pinigus Šiaulių rezidencijos pirkimui. Ji sutiko su sąlyga, jei T. Andruška parūpins jai pragyvenimo šaltinį. Užsitikrinęs dalį pinigų, T. Andruška atsi klausė kan. Stasį Sarapą, ar jis nežinąs Šiauliuose tinkamos jėzuitų rezidencijai nuosavybės. Kanauninkas jam atsiuntė keletą pasiūlymų, kurie T. Andruškai nepatiko. Nuvažiavęs į Šiaulius keletą kartų, jis pats pradėjo ieškoti namų ir surado tą nuosavybę, kurią vėliau nupirko, bet žmonės jam sakė, kad ji neparduodama. Tuokart

jis surado dar vieną sklypą, esantį netoli grafo Zubovo parko. Sugrįžęs į Kauną ir sutikęs T. Bley 1930 m. pradžioje, jis jam papasakojo apie savo planą ir gavo provincijolo pritarimą. T. Bley greitai apsisprendė todėl, kad tėvų kapucinų provincijolas iš jo pareikalavo nusteigti rezidencijos Šiauliuose, nes ten ketiną įsikurti tėvai kapucinais. T. Bley jam atsakęs, kad Šiauliuose užteks vietos ir tėvams kapucinams. Nuėjęs pas arkivysk. J. Skvirecką, jis paprašė jo, kad atleistų T. Andrušką iš Kauno Kunigų Seminarijos, nes jis noris steigti Šiauliuose jėzuitų rezidenciją. Arkivyskupas sutiko. Atsisveikinęs su konfratrais ir kunigų seminarija, T. Andruška 1930 m. liepos 15 dieną išvyko į Šiaulius.¹

Šiauliuose T. Andruška turėjo atlikti du uždavinius. Prašomas seselių širdiečių, jis nuėjo pas gydytoją Domą Jasaitį ir paprašė jų vardu, kad užbaigtų namų pirkimo derybas, nes ir jos norėjo įsikurti Šiauliuose. Atlikęs seselių reikalą, T. Andruška paprašė gydytoją, kad jis ir jam padėtų surasti tinkamą namą tėvų jėzuitų rezidencijai. Gydytojas parodė jam tą patį namą, kurį T. Andruška jau buvo anksčiau suradęs. D. Jasaitis pasisiūlė tą nuosavybę nupirkti ir pradėjo derybas su jo savininku Boleslavu Stankum. Stankus prašė 100.000 litų. Neturėdamas pinigų, T. Andruška pasiūlė Agotai Puodžiukynaitei stoti į seselių širdiečių kongregaciją, duoti joms 15.000 litų, o likusius paaukoti jėzuitų rezidencijos pirkimui. A. Puodžiukynaite džiaugsmingai priėmė T. Andruškos pasiūlymą ir įstojo į seselių širdiečių vienuolyną. 42.000 litų T. Andruškai paskolino klieriko Jurgio Sunderio brolis, o 2.000 pridėjo jėzuitų gimnazija Kaune. Pirkimo kontraktas buvo patvirtintas Kaune notaro Juozo Jasaičio raštinėje (Maironio gatvė Nr. 8²) 1930 m. liepos 1 dieną. Norėdamas įrengti koplyčią ir padaryti reikalin-

gus pakeitimus, T. Andruška pasiskolino 5.000 litų iš kan. Pr. Penkausko, Kauno Kunigų Seminarijos vicerektoriaus.

Atlikęs visus reikalus Kaune, liepos 30 dieną T. Andruška nuvyko į Šiaulius ir apsigyveno pas seseles širdietes, nes nuomininkai nenorėjo išsikraustyti iš jo nupirkto dviejų aukštų mūrinio namo, esančio Vilniaus gatvėje Nr. 245. Bet kai T. Fengeris atsiuntė T. Andruškos daiktus iš Kauno, šis nuėjo pas nuomininką advokatą Stasį Laucevičių ir paprašė jį, kad užleistų vieną kambarį atsiųstiems daiktams. Advokatas sutiko. Tuokart T. Andruška užsakė pas stalių medinių altorių. Kai jis buvo padarytas, naujos rezidencijos steigėjas vėl kreipėsi į advokatą, kad užleistų kitą kambarį altoriui. Advokatas ir šį kartą sutiko. Tačiau kai dažytojas nudažė altorių stipriais dažais ir jų kvapas paplito po Laucevičių butą, kitą rytą advokatas ir žmona pajuto tokį didelį galvos skausmą, kad abu nutarė palikti namą. Tokiu būdu 1930 m. rugsėjo mėnesio 4 dieną T. Andruška galėjo persikraustyti į naują tėvų jėzuitų rezidenciją. Kitą dieną į Šiaulius atvažiavo brolis Valerijonas Švytra. Jis turėjo virti valgius ir padėti T. Andruškai. Deja, jo pagalba buvo menka, ir T. Andruška paprašė T. Kipą atsiųsti jam kitą brolių. Bet T. Kipas jam atsakė, kad kito brolio neturįs.

Norėdamas užsitikrinti pragyvenimo šaltinį, T. Andruška pradėjo mokyti tikybą vienoje pradžios mokykloje. Atliekamu laiku jis įrengė pirmame rezidencijos aukšte koplyčią, kurią spalio mėnesio 20 dieną pašventino kan. St. Sarapas. Koplyčia susidėjo iš dviejų didesnių patalpų ir dviejų kambarių, kuriuose tikintieji galėjo sekti mišių eiga. Trečiame kambaryje buvo zakristija ir vieta chorui. Kai susirinkdavo apie 500 žmonių, tikintieji klausydavo jo pamokslų pro atviras duris ir langus. Kairėje rezidencijos pusėje buvo butelis ir tvartas, o kieme — sandėlys.

Matydamas, kad brolis V. Švytra neturi vienuolio dvasios, T. Andruška paprašė T. Bley siųsti jam kitą brolių. T. Provincijolas sutiko ir 1931 m. sausio mėnesio 13 dieną

Dr. Domas Jasaitis, padėjęs T. Andruškai surasti ir įsigyti Šiaulių rezidenciją.

atsiuntė jam brolių Jurgį Želvį. Tų pačių metų vasarą V. Švytra paliko jėzuitų ordiną ir sugrįžo į Šiaulius. Bet senos jo gerbėjos juo nusivylė ir atsiprašė T. Andruška, kad, kurstomos Švytros, jį apkalbėjo.

Prieš 1931-1932 mokslo metų pradžią į Šiaulių rezidenciją buvo atkeltas T. Pranas Masilionis. Jis perėmė iš T. Andruškos tikybos pamokas, vedė misijas ir rekolekcijas ir talkininkavo koplyčioje. T. Andruška galėjo rašyti knygas, komponuoti giesmes,³ steigti chorą ir vesti misijas bei rekolekcijas.

1931 m. jis atidavė kan. Penkauskui skolą ir įsigijo mažus vargonėlius. Sekančių metų spalio mėnesį T. Masilionis buvo perkeltas į Pagryžuvio naujokyną, ir T. Andruška pasiliko vienas su broliu Želviu.

Turėdama daug skolų, į pabaigą 1932 metų kaimynė Marija Januševičiūtė pasiūlė T. Andruškai pirkti savo sodą. Kadangi

1930 įsigyta nuosavybė buvo maža, T. Andruška išdėstė visą reikalą T. Bley ir T. Kipui. Šie pritarė T. Andruškos planui. M. Januševičiūtės sodas buvo nupirktas 1933 m. vasario mėnesio 3 dieną. Už jį buvo sumokėta 22.682 litai. Mat, T. Andruška vis tikėjosi, kad Šiauliuose bus galima pastatyti bažnyčią ir gimnaziją.

Pasilikęs vienas su broliu Želviu, T. Andruška kibo į seną darbą ir nuo 1930 m. nuvažiuodavo į Pagryžuvį klausyti naujokų išpažinčių. Naujokai jį gerbė ir mėgo ypač todėl, kad jis papasakodavo jiems juokingų nuotykių iš savo gyvenimo. Atsiradus Šiauliuose daugiau kunigų, 1934 m. rudenį jie perėmė tikybos pamokas pradžios mokykloje. T. Andruška nustojo dalies pajamų, bet jam padėjo tikintieji ir jis pradėjo pirkti bažnyčios statybai reikalingą medžiagą. Jis apgailestavo, kad brolis Želvys ėjo V. Švytros keliu. Jis buvo pakeistas pirma broliu Kazimieru Krasausku, o vėliau broliu Augustinu Baltuoniū. Norėdamas padėti T. Andruškai, T. Kipas nusiuntė jam ir vieną kandidatą, bet jis buvo netinkamas, ir T. Andruška jį atleido. 1935 m. pradžioje iš Kaimo atvyko brolis K. Krasauskas, o iš Pagryžuvio — brolis Viktoras Bartkus. Jie buvo geri vienuoliai ir darbštūs T. Andruškos talkininkai.

Tais pačiais metais sausio, vasario ir kovo mėnesiais T. Andruška pradėjo skaityti šv. Petro ir Povilo bažnyčioje apologetinio turinio paskaitų ciklą ir atsakinėti į dalyvaujančių klausimus. Be to, sausio mėnesio 18 dieną provincijos pasitarime buvo svarstytas bažnyčios statybos klausimas. Kadangi Šiaulių rezidencija buvo neturtiną, T. Kipas iškėlė mintį statyti provizorinę bažnyčią. Gera dalyką apsvaistę, tam planui pritarė ir T. Andruška. Jis statė sąlygą, kad, vėliau pastačius didesnę bažnyčią, provizorinė bažnyčia galėtų būti paversta sale.

Provizorinės bažnyčios statyba buvo pradėta 1935 m. rugpiučio 1 dieną. Bažnyčios planus paruošė architektas V. Kopylovas. Darbus prižiūrėjo J. Juškevičius, patikimas žmogus ir geras katalikas. Bažnyčios

rūsų buvo didelis, padalintas į keturias patalpas. Viena buvo paversta centralinio šildymo katiline, antrą T. Andruška planavo skirti susirinkimams, trečią paversti gyvenama patalpa, o ketvirtą skyrė bažnyčios reikmenims sudėti. Bažnyčioje tilpo apie 1.000 žmonių.

1935 m. lapkričio mėnesio 24 dieną bažnyčią pašventino kan. St. Sarapas. Šventėje dalyvavo daug žmonių, miesto burmistras, igulos viršininkas, trys tėvai jėzuitai iš Kauno ir Pagryžuvio ir keli vietos kunigai. Jų tarpe buvo ir senas kun. Jonas Bulla. Atlaikęs mišias senoje koplyčioje, jis pasiėmė ant altoriaus pastatytas gėles, prisijungė prie eisenos, susidariusios lydint Švenčiausią Sakramentą į naują bažnyčią, ir padėjo gėles ant altoriaus. Paskum jis pajuto skausmą krūtinėje ir mirė zakristijoje širdies smūgiu. Po kun. Bullos mirties T. Andruška pasakė pamokslą ir pasimeldė su tikinčiais už mirusio vėlę. Savo namus ir 5.000 litų kun. Bulla paliko testamentu tėvams jėzuitams.

Sekantį sekmadienį, gruodžio 1 dieną, naujoje bažnyčioje vėl atsitiko nelaimė. Atėjęs groti vargonais per vakarines pamaldas senukas Andriejauskas, pamirkęs pirštą į švęstą vandenį, persižegnojo, pabučioavo kryžių ir sukrito. Tikintieji nunešė jį į rezidencijos prieangį, kur mirštančiam vargonininkui T. Andruška suteikė išrišimą.

Mirus kunigui ir vargonininkui, atėjo zakristijono eilė. Tas pareigas ėjo brolis Pranas Puodžiukas. Bet viena seselė puošdavo altorių, ir kaimynai pravardžiavo ją zakristijonu. Ji ruošėsi mirčiai ir, kartą sugrįžusi iš bažnyčios į vienuolyną, pradėjo merdėti. Ją atgaivino seselės, užpildomos ant nualpusios vandens. Tačiau tie nelemti įvykiai daugeliui įvarė tiek baimės, kad kurį laiką tikintieji vengė jėzuitų bažnyčios arba ateidavo į ją pasiruošę mirčiai. Ilgainiui toji baimė pranyko.

Sekmadieniais jėzuitų bažnyčioje būdavo laikomos trejos mišios: 7, 9 ir 10 valandą. Septintą ir dešimtą valandą mišias laikydavo T. Andruška, o 9 valandą karo kapelionas. Devintos valandos mišios buvo

skirtos įgulai. Josios orkestras mišių metu grodavo religines giesmes. Šiokiadieniais T. Andruška laikydavo mišias 6 valandą, o 7 — gimnazijos kapelionas. Į jas ateidavo gimnazijos mokiniai. Kiekvieną vakarą T. Andruška klausydavo išpažinčių, sekmadieniais prieš mišias. Dingus mirties psichozei, jėzuitų bažnyčią pamilo ne tik Šiaulių gyventojai, bet ir kaimiečiai. Bažnyčios ir rezidencijos globėjas buvo šv. Ignacas, kurio užtarimu T. Andruška sakosi gavęs pašaukimą į jėzuitų ordiną.⁴ Apie 1935 m. pabaigą bažnyčią išdažė vienas dažytojas ir brolis Adolfas Šimkevičius.

1936 m. balandžio mėnesio 22 dieną T. Andruška tapo provincijolu, bet ilgą laiką pasiliko Šiauliuose, nes bijojo, kad, jam persikėlus į Kauną, žmonės pareikalaus iš jo pinigų, kuriuos buvo jam paskolinę. Bet sklindant gandams, kad Lietuvos Jėzuitų Provinciją dar tebevaldo T. Kipas, T. Andruška, patariamasis T. Generolo ir provincijos konsultorių, metų pabaigoje persikėlė į Kauną. 1936 m. lapkričio mėnesio 12 dieną Šiaulių rezidencijos vyresniuoju tapo T. Romualdas Blažys. Jam talkininkavo trys broliai: Julius Grigonis, Pranas Puodžiukas ir Adolfas Šimkevičius.

T. Blažys įstojo į jėzuitų ordiną 1931 m. rugpiūčio mėnesio 20 dieną, būdamas kunigu. Naujokyną atliko Pagryžuvyje. 1932 m. rudenį jis nuvyko į Valkenburgą gilinti filosofijos. 1934 m. buvo perkeltas į Jėzuitų Gimnaziją Kaune, redagavo "Žvaigždę", tapo Maldos Apaštalavimo Sąjungos sekretorium, Tikėjimo Platinimo Draugijos direktorium Kauno arkivyskupijoje, knygų cenzorium, vedė misijas, sakė pamokslus ir klausydavo išpažinčių. 1935 m. jis buvo paskirtas namų ūkvedžiu ir "Misijų" redaktorium. Atvykęs į Šiaulius, jis tęsė T. Andruškos darbą, redagavo "Misijas" ir pasiliko Kunigų Apaštalavimo Sąjungos ir Tikėjimo Platinimo Draugijos pirmininku. 1937 metais T. Blažys atnaujino pirmąją rezidencijos aukštą, įvedė vandentiekį, pastatė ledaunę bei pasodino 40 liepų ir apie 200 pušelių. Medeliai, matyt, neprigijo, nes T. Borevičius, nukeltas į Šiaulius sekančiais metais, jų

neberado. T. Blažiui padėjo trys broliai: Antanas Auryla, Kazimieras Batutis ir Petras Povilaitis.

1938 m. į Šiaulių rezidenciją buvo paskirtas T. Jonas Borevičius, ką tik baigęs teologijos studijas Valkenburge. Jis buvo brolių dvasios vadu, vedė misijas ir rekolekcijas, rašė straipsnius ir padėjo vyresniajam. Be kitų darbų, tais metais abu tėvai vedė 12 rekolekcijų kursų ir sakė pamokslus įvairiomis progomis keturiose parapijose.

1939 m. rugpiūčio mėnesio 25 dieną Šiaulių rezidencijos vadovybę perėmė T. Jonas Paukštys. T. Borevičius buvo paskirtas rezidencijos ūkvedžiu, o T. Romualdas Blažys išvyko į Pagryžuvį atlikti tercijato. Vadovaudamas rezidencijai, T. Paukštys redagavo "žvaigždę", buvo Maldos Apaštalavimo Sąjungos sekretorius, Tikėjimo Platinimo Draugijos pirmininkas, inteligentių sodalicijos direktorius, knygų cenzorius, rekolekcijų vedėjas ir rašytojas. Jis padalino Maldos Apaštalavimo Sąjungą į tris sekcijas (vyrų, moterų ir mergaičių), įsteigė Eucharistijos Karžygių skyrių ir rūpinosi, kad pamaldos būtų iškilmingesnės. Vyrų ir moterų sekcijų vadovybę jis pasiliko sau, o mergaičių sekciją pavedė T. Borevičiaus globai. Kartą į mėnesį visos trys sekcijos susirinkdavo į bažnyčią kartu, ir vienas tėvų kalbėdavo joms religinėmis temomis. Taip pat kartą į mėnesį Maldos Apaštalavimo sekcijos darydavo atskirus susirinkimus ir aptardavo veikimo programą. Du kartu į mėnesį susirinkdavo sodalietės. Palikęs "Šventosios Valandos" paprotį pirmą mėnesio penktadienį, T. Paukštys įvedė "kunigų šeštadienį", t.y. vakarines pamaldas, kurių metu tikintieji meldavosi už kunigų šventumą. Tos ir kitos pamaldos buvo žmonių mėgstamos ir gausiai lankomos. Aplamai, kas tik užeidavo į tėvų jėzuitų bažnyčią, vis rasdavo joje besimeldžiančius tikinčiuosius. Bažnyčia būdavo atvira nuo 5 valandos ryto iki 9 valandos vakaro. Abu tėvai padėdavo ir Šiaulių klebonams, klausydami išpažinčių ir sakydami pamokslus. Ypač daug darbo turėjo T. Borevičius, ku-

T. Andruškos Įsteigtas choras 1939 m. prie T. Jėzuitų bažnyčios Šiauliuose. Vidury sėdi T. Borevičius ir T. Blažys.

ris 1939 m. vedė 5 misijas ir 23 rekolekcijų kursus. Ekonominiu atžvilgiu rezidencija stovėjo neblogai, o likusias skolas padengdavo pajamos, gaunamos iš kun. Bullos paliktų namų. Tėvams padėjo trys broliai: Justinas Adomaitis, Petras Povilaitis ir Pranas Puodžiukas. Jie rūpinosi valgiu, namų bei bažnyčios švara ir beveik 3 hektarų sodu.

1. Kipp, Litauen, 57 p.
2. Žinios gautos iš dr. Domo Jasaičio.
3. Rašydamas prof. J. Žilevičiui 1933.11.26, T.

B. Andruška taip apibūdina savo kompozicijas: „Apie mano paties kompozicijas nėra daug ko kalbėti: aš ne specialistas, tik mėgėjas, perėjęs harmonizacijos ir kompozicijos teoriją prie progos, padedamas vieno Jėzuitų kompozitoriaus. Yra mano sukomponuota opera „Šviesos beieškant“, ir buvo du kartu statoma Kauno Seminarijos auklėtinių su labai dideliu pasisekimu; toliau juoko operetė — „Curator infirmorum“ — iš Kauno Seminarijos klierikų gyvenimo. Šiaip jau dainelių, beveik liaudies būdu, yra daug — kai kurios paplito po visą Lietuvą, o kar-

tais galima ir per radiją išgirsti, kaip liaudies melodija, sakysime: „Ten kur Nemunas banguoja“ — niekas nė nežino, kad tai mano, bet plačiai paplitusi. Yra ir kitų, ypač iš minėtos operos melodijų plačiai paplitusių, nes klierikai jas paskleidė. Dabar Šiauliuose turiu savo koplyčią, kur reikėjo sutvarkyti chorą, kad ir menką. Tam chorui reikėjo giesmių. Mažai man tepatiko Lietuvoje giedamų giesmių melodijos, kurios daugiausia yra svetimos, ypač lenkiškos, arba sunkiai svetima dvasia sukomponuotos. Tad, reikalo spiriamas, ėmiau komponuoti savo mažučiam chorui pats savo melodijas pagal savo skonio ir choro pajėgumą. Žodžius arba pats rašiau, arba paėmiau dailesnių eilučių iš laikraščių, ir taip atsirado gal apie 60 giesmių pagal mano skonį. Žmonės be galo tas melodijas ir giesmes mėgsta, nuolat prašo jas išspausdinti ir grobsto nusirašinėdami. Bet išspausdinti nėra galima — jos taikomos mano menkam chorui, nors pačios melodijos tikrai gražios, melodingos ir ne kartą, kaip man atrodo, lietuviškos dvasios. Turiu ir keltą pasaulietišku giesmių, kurias komponavau, verčiamas progos, sakysime, „Varpų

KAS YRA ALCOHOLICS ANONYMOUS?

Manome, kad alkoholizmo liga yra gerokai palietusi ir lietuvius. Tai yra tikrai rimta liga, kuri griauja ne tik paties alkoholio sveikatą, bet yra didelė grėsmė ir jo šeimai, ir visuomenei. Jeigu kas ryžtasi išsigydyti iš šios ligos, reikia vieno labai svarbaus dalyko — noro. Neseniai teko sutikti vieną lietuvį, kuris labai mėgo stikliuką ir buvo tapęs tikru alkoholiku, tačiau vieną dieną apsigalvojo, pasiryžo, kreipėsi į Alcoholics Anonymous draugiją, prašydamas pagalbos, ir dabar jau nė į burną neima jokio alkoholio. Savo padarytu žingsniu labai džiaugiasi, nes jaučiasi padaręs teisingą posūkį savo gyvenime. Pateikėme jam keletą klausimų, į kuriuos jis čia trumpai atsako.

Redakcija

Jūs priklausote Alcoholics Anonymous. Gal galėtumėte paaiškinti, kas tai yra, kas paskatino šią draugiją įsteigti, kada ir kas ją įsteigė ir kokias priemones ji vartoja savo užsibrėžtam tikslui siekti?

Alcoholics Anonymous (AA) tikslą ir priemones trumpai apibūrina viešuose susi-

Ave Marija", "Jėzuitų maršas", "Jaunimo himnas" (maršas). Jas giedodavo klierikų choras su dideliu pamėgimu ir užsidegimu. Religinį giesmių melodijos apima beveik visą metų ciklą: "Kalėdų giesmės", "Gavėnijos" — (tik viena), "Velykų giesmės", Jėzaus Širdies, Švč. Sakramento, Marijos, Angelo Sargo (ją čionai įdedu), šv. Juozapo. Tačiau Tamstos Istorijoje manęs minėti nėra reikalo, ypač kad jokios giesmės neišspausdinau ir, tur būt, neišspausdinsiu. Gailios, kad aš negaliu pateikti Tamstai žinių apie senovės jėzuitų muziką Lietuvoje. Tiesa, ir dabar Kauno jėzuitai sutvarkė giedojimą, bet gana svetimu būdu, — tik čia ne jie kalti".

4. Šiaulių rezidencijos Historia domus, 1930 - 1932 m., 49 p.

P.S. T. B. Andruška buvo ištremtas į Sibirą 1949 m. ir mirė Verchi-Uralskie kalėjime 1951 m. vasario mėnesio 14 dieną.

rinkimuose kiekvieną kartą skaitoma preambulė (įvadinė dalis), kurią bandysiu laisvai versti:

"Alcoholics Anonymous yra vyrų ir moterų draugija, kuri su kitais alkoholikais dalinasi savo patyrimu, stiprybe ir viltimi, siekdama spręsti visų bendrą problemą ir padėti kitiems pasveikti nuo alkoholizmo. Vienintelė sąlyga būti AA nariu yra noras, nustoti gerti. AA nerenka nario mokesčio ir nereikalauja jokio atlyginimo; ji išsilaiko savanoriškais įnašais.

Alcoholics Anonymous nėra susirišusi su jokia sekta, religija, politine partija, organizacija ar institucija. Ji neina į jokias kontroversijas, ji nei pritaria, nei priešinasi jokiems viešiesiems disputams. Jos pirmaeilis tikslas yra būti blaiviais ir padėti kitiems siekti blaivumo".

Alcoholics Anonymous įsteigė 1935 m. birželio 10 d. du alkoholikai Akrono, Ohio. Tai buvo Niujorko biržos valdininkas **Bill W.** ir Akrono gydytojas, AA narių tiesiog vadinamas **Doctor Bob**. Juodu abu savaip išgyveno netikėtą dvasinį pabudimą iš ilgai ir katastrofiškai besitęsiančio alkoholizmo. Juodu priėjo išvados, kad alkoholikas gali savo blaivybę pratęsti tik bendraudamas su kitais, norinčiais nustoti gerti alkoholikais. Jų minčiai pritarė ir be galo daug padėjo visam AA sąjungai Niujorko gydytojas William D. Silkworth (nealkoholikas). Jis buvo išsigijęs didelį patyrimą, begydamas alkoholikus. Jo patarimai bei idėjos besivystančiam AA sąjungai turėjo milžiniškos reikšmės ir svarbos.

Alcoholics Anonymous kūrimosi, vystymosi ir plėtimosi kelias buvo sunkus, pilnas bandymų ir pasiaukojimo, bet pagaliau išryškėjo šio sąjungos abiejų pradininkų pagrindinė idėja, kad **praktiškiausias ir sėkmingiausias kelias išlaikyti savo blaivumą yra bendravimas su kitais išblaivėjusiais alkoholikais.**

AA nariai savo blaivėjimo ir asmeniško brendimo pagrindu laiko vadinamuosius

"Dvylika žingsnių" (ar pakopų) ir "Dvylika tradicijų". (Apie tai kada nors vėliau parašysime. Red.) Jais vadovaudamiesi, jie dalinasi savo patyrimu su kitais alkoholikais.

Kaip, Jūsų patirtimi, I alkoholiką žiūri visuomenė?

Yra trys alkoholį vartojančių žmonių rūšys:

1. *Normaliai geriaš asmuo*, kuris alkoholi vartoja tiksliai kaip kuriomis progomis. Jo gėrimas yra visai nekalto pobūdžio, jis tuo nekenkia nei sau, nei kitiems. Jis gali gerti ar negerti ir bet kada sustoti gėręs.

2. *Asmuo, kuris alkoholį geria, įpročio verčiamas*. Šiai grupei priklauso geria kiekvieną dieną ir dažniausiai neprisipažįsta, kad be alkoholio jis negali apsieiti. Gyventi be alkoholio jam sunku ir nemalonu, nors jis ir bandė kitus įtikinti, kad savo gėrimą jis gali kontroliuoti. Lietuviai tokį vadina "mėgstančiu išgerti".

3. *Alkoholikas* yra praradęs bet kokią alkoholio vartojimo kontrolę. Nors jis ir neprisipažįsta, bet alkoholis tapo rimta kliūtis jo kasdieninei egzistencijai.

I alkoholiką visuomenė dažniausiai žiūri moraliniu atžvilgiu. Normaliai alkoholį vartojančiam asmeniui labai sunku suprasti, kodėl alkoholikas tęsia savo girtuokliavimą, kuris tiek žalos daro jam pačiam ir kitiems. Visi, įskaitant ir patį alkoholiką, klausia, kodėl jis geria, bet retai paklausia, kaip jis geria. Kiekvienas alkoholikas žino, kad jis geria, norėdamas pabėgti nuo savo "bėdų", vengdamas susidurti su tikrove ir atsakomybe. Pamištama, kad toks individas savo galvosena jau pasiekė tokį *patologinį proto stovį*, kur bijoma gyventi ir bijoma mirti. Alkoholikas yra alkoholiui *alergiškas*, tačiau bando gydytis tuo, kas jį kaip tik ir privedė prie esamos padėties. Alkoholikas yra fiziškai, protišcai ir dvasiškai sergąs žmogus, ir bet koks moralizavimas, baudimas, sankcijos, priekaištai ir kiti panašūs būdai, kuriais visuomenė nori alkoholiką atbaidyti nuo gėrimo, ne tik jam nieko nepadės, bet dar labiau jį sužalos. Alkoholikui reikalinga rimta ir kompetentinga pagalba. Mažiausiai jis laukia moralizavimo,

nežiūrint kokiomis skraistėmis būtų dangstomasi. Reikia žinoti, kad alkoholikas yra praradęs ne tik normalų būdą egzistuoti, bet svarbiausia — ir normalų būdą bendrauti su kitais.

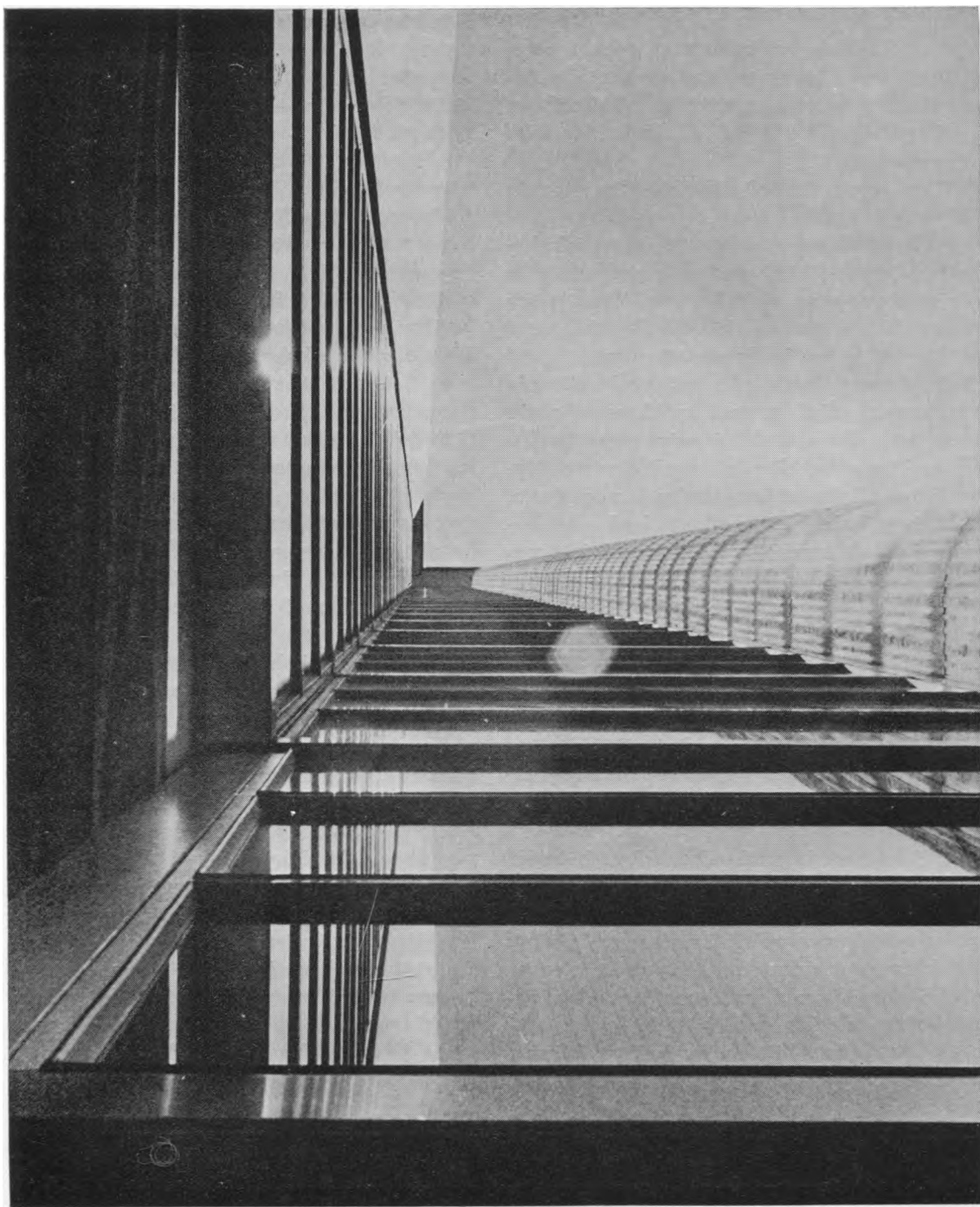
Kaip Jūs vertinate Alcoholics Anonymous veiklą?

Jei po kokio didesnio sukrėtimo alkoholikui pavyksta atsipeikėti ir suprasti, kur jis yra atsidūręs, tai į pagalbą jam gali ateiti Alcoholics Anonymous. Tačiau *alkoholikas pats turi tos pagalbos siekti. Niekas kitas negali alkoholiko išblaivinti, o tik jis pats*. Jeigu jis tikrai ir nuoširdžiai prisipažįsta, kad yra alkoholikas, jis gali išblaivėti ir grįžti į normalų gyvenimą. AA, kaip jau pradžioje minėjau, *neturi jokio tikslo blaivinti visuomenės*. Jos pagrindinis tikslas yra padėti alkoholikui išmokyti normaliai, be alkoholio gyventi.

Ar Jums AA daug padėjo? Ką ten patyrėte? Ar Jus ji daug pakeitė ir kokia kryptimi?

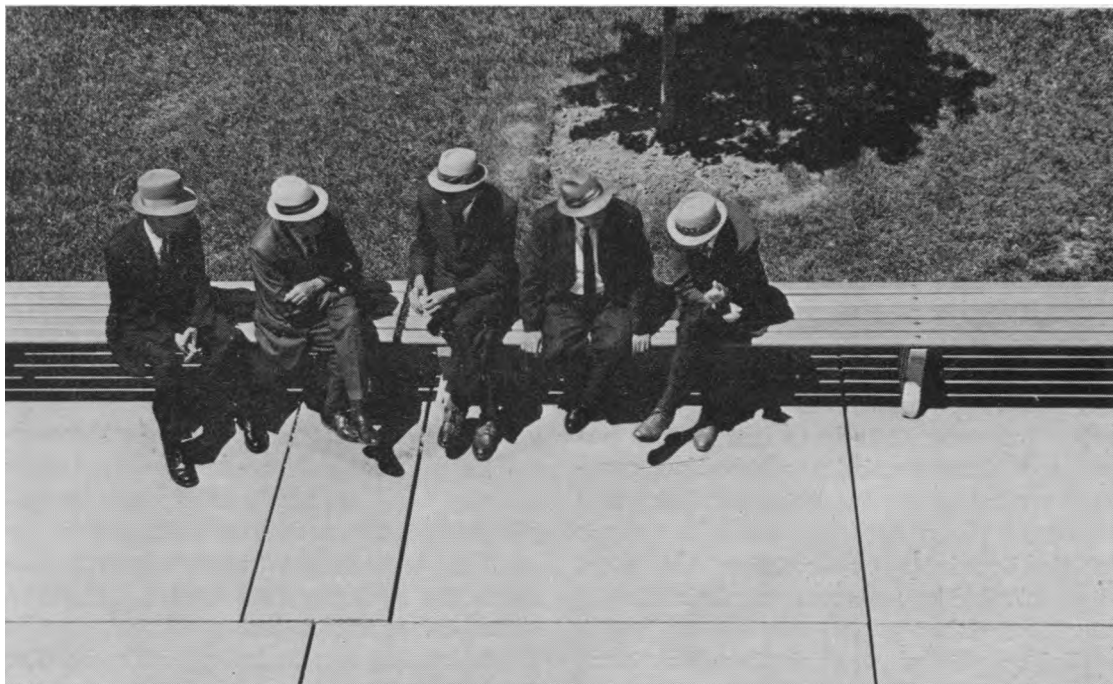
Kiekvieno alkoholiko krizė yra skirtinga. Ypatingas buvo ir mano paskutinytis krizimas. Jeigu tuo metu man kas nors būtų padavęs skustuva, tai būčiau ir jo briaunos griebęsis, kad tik galėčiau išsigelbėti iš to pragaro. Nors ir ne visai tikėjau teigiamais AA rezultatais, vis dėlto ryžausi šauktis jos pagalbos. Pradėjęs lankyti AA susirinkimus, labai nustebau, kad susidūriau ne su kokiais gatvės valkatomis, bet su ypatingai tvarkingais ir įvairaus išsilavinimo bei įvairių profesijų žmonėmis. Visi jie mane sutiko nuoširdžiai, atvirai, be priekaištų, be pamokslavimo ar kritikos. Niekas nenustebo mano fiziniu ir dvasiniu bankrotu, nes kiekvienas jų buvo perėjęs per panašų pragarą. Pirmą kartą gyvenime pasijutau lygus tarp lygių.

Susitikimas su A A padėjo man atstatyti ryšius su realybe. Lankydamas susirinkimus, aš supratau, kad be AA pagalbos man kelio nėra — be jos krisčiau dar giliau ir jau dabar daug greičiau. Kaip ir visiems prieš mane atėjusiems, taip ir man A A buvo vienintelis kelias į viltį. Aš sutikau daryti viską, ką tik man patarė, ir ilgai nui

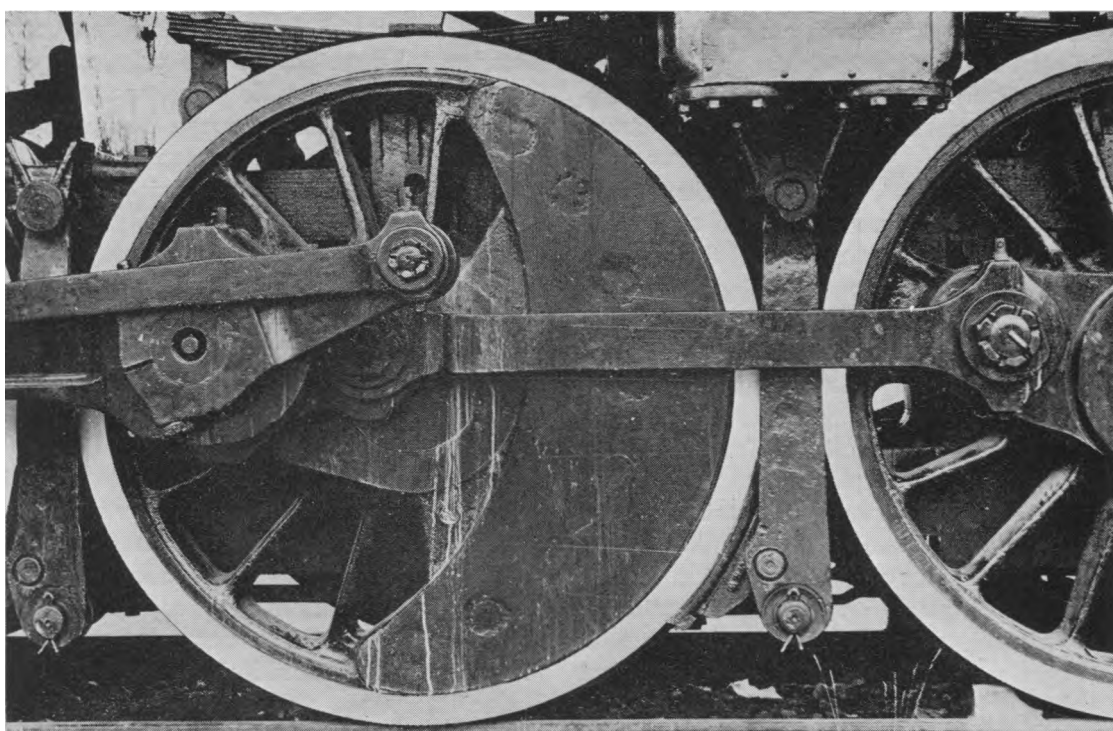
Rimas Karka

Langai

Rimas Karka

Sekmadienio rytą.

Rimas Karka

Ratai

pradėjo ryškėti tikrovės kontūrai, o drauge ir stiprėti sąžinės, atsakomybės ir gyvenimo džiaugsmo jausmas. A A pasiūlytas gyvenimo kelias pamažėle pradėjo platėti ir šviesėti. Tas kelias, tiesa, nėra lengvas, bet iš tikrųjų labai paprastas.

Kokie yra pavojai atkristi į alkoholizmą?

Kurį laiką pabuvę AA, mes išgirstame i šį klausimą nuolat kartojamą tą patį atsakymą: pavojus atkristi į alkoholizmą yra vienui vienas — pirmasis išgertas stikliukas! Po to telieka vienintelis klausimas: kada bus imamas antras, trečias, ketvirtas ir t.t. Yra nesugriaunamas faktas, kad *pirmasis stikliukas sukelia alkoholikui grandies reakciją*. Po to, kaip minėjau, tėra klausimas, kaip ilgai toji reakcija tęsis ir kurioje ligoninėje ar kapinėse užsibaigs. Mes, alkoholikai, esame nuolatiniai šių faktų liudininkai.

Kokios priežastys paskatina blaivėjantį alkoholiką atkristi?

Priežasčių atkristi yra daug. Paminėsiu tik kelias. Sąmonėje ar pasąmonėje ruošiamasi gerti, tik laukiama progų "pirmajam stikliukui". Kiekvieno girtavimo pradžia yra iš anksto apgalvota. Darbo netekimas, skyrybos, šeimos nario mirtis, nepasisekimas darbe, emocinės įtampos, fizinis nuovargis, liga ir eilė kitų priežasčių gali užkurti pirmąją girtavimo liepsną. Tačiau tikroji atkritimo priežastis AA nariams labai aiškiai žinoma: tai yra paprastas užsispyrimas netikėti AA principams. Taip pat nereikia pamiršti, kad į AA patenka ir tokių individų, kuriems joks gydymas daugiau nebegali padėti, nes liga per daug įleidusi šaknis ir per greit alkoholiką naikina. Tačiau tai tėra retos išimtys, o ne taisyklė.

Ar Alcoholics Anonymous reikia lankyti visą gyvenimą?

Alkoholizmas yra progresuojanti liga. Medicinos ir psichiatrijos mokslai tvirtina, kad alkoholizmą tegalima sustabdyti, bet jo negalima išgydyti. Nežiūrint, kaip ilgai alkoholikas būtų išsilaikęs blaivus, pradėjęs vėl gerti, jis nepajėgia kontroliuoti savo gėrimo. Kuo daugiau jis naudoja alkoholį, tuo greitesniais šuoliais krinta žemyn. Jei

po didelio girtavimo asmuo gali santūriai gerti ir normaliai elgtis, tai reiškia, kad jis nėra ir nebuvo alkoholikas.

AA yra įsteigta alkoholikams, tačiau ji negali panaikinti jų palinkimo į alkoholį. Alkoholikas, nustojęs gerti, atsiduria gyvenime lyg po milžiniško uragano. Jis negali atstatyti per dieną to, ką savyje ar aplink save griovė per didelę savo gyvenimo dalį. Restauravimo darbas vyksta lėtai ir dažnai labai skausmingai.

AA nėra *išblaivinimo* organizacija, bet visiškai *naujo gyvenimo* mokykla. Alkoholikas lieka skolingas ne tik šeimai, visuomenei, darbdaviui, kuriems jis išipareigojo atsisteisti, bet ir pačiai AA organizacijai. Juk jos nariai parodė jam kelią į naują gyvenimą. Be senųjų narių AA bematant išnyktų. Be naujųjų narių nebūtų prieauglio. Alkoholikas nuolat turi prisiminti, kas jis yra ir kur jis surado kelią į blaivybę. Kuo daugiau jis nutols nuo AA, tuo spartesniais žingsniais artės prie to pirmojo stikliuko...

Ar tarp lietuvių yra daug alkoholikų?

Kokios nors viešos statistikos tuo tarpu neturime. Vargu, ar mūsų sąlygomis ją įmanoma padaryti. Mano nuomone, kiekvieno lietuvių giminių tarpe rasime bent vieną alkoholiką. Kaip "mėgstanti išgerti" tauta mes, tur būt, daug nesiskiriam nuo slavų, airių ir amerikiečių. Pietų Europos tautos turi kitokius alkoholio naudojimo papročius. Nėra abejonės, kad tie papročiai tų tautų posūkiuose turėjo daug įtakos. Bene mažiausiai alkoholio paveiktos yra Azijos ir, žinoma, žydų tautos. Kadangi lietuvių tarpe vaišių ir girtavimo papročiai yra priimta kasdienybės norma, tai patologiškas girtavimas išryškėja tik tada, kai individo santykiai su šeima ir visuomene ilgainiui payra ir tampa tikra našta. Lietuvių tarpe į alkoholizmą daugiau žiūrima, kaip į asmens nelaimę, bet mažiau, kaip į visuomenės papročių nenormalumą. Manoma, kad atsisakyti stikliuko yra nenormalu. Į visai alkoholio nenaudojantį, bet sveiką žmogų žiūrima, kaip į individą, kuris ne visai tvarkoje. Visiška blaivybė yra daugelio pajuokos ir ironijos objektas ir laiko-

ma silpnybė, o ne asmens brandumo ir savimi pasitikėjimo ženklu. Pajuokiami ir tokie, kurie gali kontroliuoti savo alkoholio naudojimą, nes jie akivaizdžiai įrodo kitų silpnybes.

Baigdamas atsakyti į Jūsų klausimą, tur būt, nedaug tesuklysiu teikdamas (čia kalbu savo asmenišku patyrimu), kad lietuvių išeivių tarpe alkoholizmas ne mažėja, o didėja. Tai gali patvirtinti kiekvienas lietuvis gydytojas ir kiekvienas asmuo, kuriam rūpi mūsų tautos sveikata. Tai patvirtina ir lietuvių alkoholikų pavardės ligoninėse, ir po truputį augantis jų skaičius Alcoholics Anonymous grupėse, pvz. kad ir Čikagoje bei jos apylinkėse.

Ar daug lietuvių pasinaudoja Alcoholics Anonymous pagalba?

Nedaug. Mano nuomone, lietuvių alkoholikų nesidomėjimas AA turi kelias rimtas priežastis. Pirmoji yra ta, kad mes, lietuviai, apie A A principus ir jos pobūdį mažai nežinome. Jos veikla ir literatūra mums sunkiai pasiekiami. Lietuviams nelengva pasiekti A A pagalbos dar ir dėl to, kad jos reikia ***pačiam alkoholikui*** šauktis. Joks šeimos narys, giminė, draugas ar pažįstamas negali savo valia kito asmens priversti. Alkoholikas, kaip jau buvo minėta, tegali išblaivėti, pats pripažindamas, kad tokia pagalba jam yra reikalinga. ***A A yra laisvo išipareigojimo organizacija.*** Jos pagrindai remiant sugriūtą, jeigu ji taptų ne tarpusavės pagalbos draugija, o blaivininkų pirmą organizaciją. A A kelias yra visuotinis, t.y. apimantis visas alkoholiko asmenybės sritis.

Kita rimta priežastis, kad lietuviai alkoholikai nesidomi AA, yra ta, kad visa AA veikla vyksta anglų kalba. Daugelis jaučiasi nelaisvai ir nepatogiai, jeigu jiems sunku laisvai susikalbėti angliškai. Palankę kelis susirinkimus, jie jaučiasi nesuprasti ir netrukus atkrenta.

Pagaliau reikia atsiminti, kad kiekvienas alkoholikas yra ***paranojiškas***. Nepasitikėdamas savimi, toks asmuo nepasitiki ir kitais. Jis siekia greito atsakymo, kurio AA programoje nėra. Mes, alkoholikai, dažnai

užmirštame, kaip giliai išsisknijusi yra mūsų liga, ir, kaip jau minėta, yra neįmanoma per kelias dienas atstatyti tai, kas metų metais buvo griauinama.

Ar Jums neatrodo, kad patys lietuviai galėtų įsteigti AA lietuvišką skyrių?

Toks skyrius prieš kelerius metus buvo įsteigtas Čikagoje. Jį įsteigė antrosios kartos lietuvis alkoholikas. Toji grupė yra formaliai inkorporuota Alcoholics Anonymous pasaulinėje organizacijoje, kurios centras yra Niujorke. Neatsiradus pakankamam lietuviškai kalbančių asmenų skaičiui, netrukus tik tos grupės pavadinimas pasiliko lietuviškas, o visa kita remiant "suamerikonėjo". Amerikoje gimusiems lietuviams anglų kalba nėra kliūtis, todėl jie pasirenka tokias grupes, kurios jų asmeniškoms poreikiams labiausiai tinka. Manau, kad mūsų naujieji ateiviai ilgainiui galėtų sudaryti grupę, kur susirinkimai būtų vedami lietuviškai, bet šiuo metu, atrodo, jų skaičius dar nėra pakankamas. Yra dar ir kita priežastis, kliudanti sudaryti lietuvišką grupę — tai ***anonimiškumas***. Lietuviai alkoholikai, būdami mažų bendruomenių nariai, labai sunkiai galėtų išlaikyti savo anonimiškumą. Tad norintieji gali kreiptis į vietines grupes. AA adresai yra kiekvienoje telefonų knygoje.

JAV yra užregistruota 12137 AA grupės, o Illinois valstybėje yra 821 grupė su 13063 nariais. Čikagoje yra apie 400 grupių, kurios kasdien turi susirinkimus.

Ar kartais nesi alkoholikas?

Čia pateikiame klausimus, kurie yra naudojami John Hopkins universiteto ligoninėje, Baltimorėje, norint nustatyti, ar pacientas nėra alkoholikas.

1. Ar dėl gėrimo esi praradęs darbą?
2. Ar gėrimas kenkia tavo šeimos laimingam gyvenimui?
3. Ar geri tam, kad būtum drąsesnis su kitais žmonėmis?
4. Ar gėrimas yra pakenkęs tavo geram vardui (reputacijai)?

5. Ar išsiblaivęs jautiesi kaltas?
6. Ar turėjai finansiškų sunkumų dėl to, kad geri?
7. Ar gerdamas ieškai draugų prastesnėje aplinkoje ir už save žemesnės klasės žmonių tarpe?
8. Ar gėrimas kenkia tavo šeimos gerovei?
9. Ar dėl gėrimo sumažėjo tavo siekiai ir užsimojimai?
10. Ar tau užaina noras gerti kasdien tuo pačiu metu?
11. Ar nori gerti kitą rytą (pagiriodamas)?
12. Ar gėrimas tau kenkia miegui?
13. Ar dėl gėrimo esi nustojęs darbo našumo?
14. Ar gėrimas kenkia tavo darbui ir pareigoms?
15. Ar geri, norėdamas pabėgti nuo rūpesčių ir nemalonumų?
16. Ar geri vienas?

17. Ar dėl gėrimo esi kada nors nustojęs sąmonės?

18. Ar dėl gėrimo esi buvęs daktaro gydomas?

19. Ar geri tam, kad turėtum daugiau savimi pasitikėjimo?

20. Ar dėl gėrimo esi buvęs ligoninėje arba kitokioje gydymo įstaigoje?

Jeigu teigiamai turėsi atsakyti bent į vieną klausimą, tai susirūpink — tu jau gali būti alkoholikas.

Jeigu teigiamai atsakei į du klausimus, tai labai galimas daiktas, jog jau esi alkoholikas.

Jeigu teigiamai turi atsakyti į tris klausimus — būk tikras, kad esi alkoholikas.

Nemanyk, kad alkoholikas yra tik tas, kuris visą laiką yra girtas ir tapęs gatvės valkata. Valkatynas yra tik busimoji gyvenamoji vieta to alkoholiko, kuris nesupranta, kad reikia tuoj pradėti gydytis iš šios baisios ligos.

100 METŲ NUO CHESTERTONO

GIMIMO

J. VENCKUS, S.J.

Kalbant apie žymų anglų rašytoją Gilbert Keith Chesterton (1874-1936), bus naudinga prisiminti Anglijos religinę padėtį. Iki šešioliktojo šimtmečio anglai buvo katalikai, tik karalius Henrikas VIII 1534 m. atsiskyrė nuo Romos, dėl savo moterystės reikalų susipykęs su popiežium. Karalius norėjo, kad popiežius jam leistų skirtis su žmona Kotryna Aragoniete, Ispanijos princese. Popiežius nesutiko ir negalėjo sutikti, nes jo moterystė buvo galiojanti. Tada Henrikas VIII atsiskyrė nuo Romos ir pradėjo nelegaliai gyventi su Ona Boleyn, pats pasiskelbdamas Bažnyčios galva.

Pirmiau Henrikas VIII buvo labai uolus katalikas. 1521 m. net buvo parašęs veikalą "Apie septynis sakramentus", kritikuojęs Liuterį. Už tai popiežius Leonas X jam suteikė aukštą titulą "Defensor fidei" (Tikėjimo gynėjas). Tuo titulu dar ir dabar Ang-

lijos karaliai tebesididžiuoja, nors ir nebegina to tikėjimo, už kurį tą titulą gavo. Liuteris į minėtą Henriko VIII veikalą atsakė 1525 m., išvadindamas karalių melagiu, asilu, kvailiu ir kitais viešai net nemintiniais žodžiais. Dėl to, žinoma, Henrikas VIII visą laiką buvo labai nusistatęs prieš vokiškąjį protestantizmą.

Anglikonų Bažnyčia, dar vadinama ir "High Church", yra labai artima Katalikų Bažnyčiai, ji tik popiežiaus nepripažįsta Bažnyčios galva. Tarp anglikonų intelektualų yra labai populiarius vadinamasis "Oxford Movement", iš kurio daug kas pereina į katalikus. Čia užtenka paminėti tik du žymius kardinolus: Joną Newman (1801-1890) ir Henriką Manning (1808-1892). Kard. J. Newman pirmiau buvo anglikonų dvasiškis, 1845 m. priimtas į Kat. Bažnyčią. Kard. H. Manning į katalikybę perėjo 1851 m. Jis

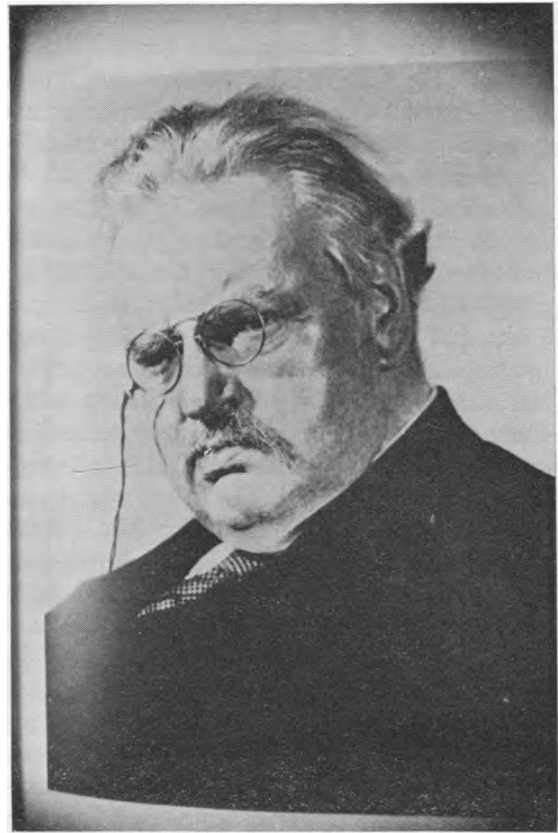
buvo žymus teologas ir socialinių klausimų žinovas, padėjęs Leonui XIII paruošti encikliką "Rerum novarum". Kard. Manning parodė didelę krikščionišką drąsą, palaikydamas darbininkų streiką Londone 1889 m. Paprastai buvo manoma, kad darbininkų streikus organizuoja tik socialistai, o čia pats kardinolas išėjo ginti darbininkų nuo kapitalizmo.

CHESTERTONO GYVENIMO BRUOŽAI

Jis gimė ir augo vidurinėje miestelėnų klasėje. Tai yra tipiška Anglijos gyventojų klasė—labai patriotiška, persiėmusi Waterloo ir Trafalgar dvasia. Chestertonas gerbė ir mylėjo Angliją, tą jūrų karalienę, valdančią pusę pasaulio. Sumušusi ispanų laivyną 1588 m., ji pasidarė galingiausia valstybė pasaulyje. Iš tų laikų yra net toks anekdotas: prancūzas, paklaustas, kuo jis norėtų būti, jeigu nebūtų prancūzas, atsakė, kad norėtų būti anglas; taip pat atsakė ir italas, o anglas pasakė, kad, jeigu nebūtų anglas, tai norėtų tapti angliu.

Chestertono šeima priklausė anglikonų tikybai, kurią visi gerbė — juk tai anglų tikyba, bet nebuvo papročio dažnai lankyti bažnyčią. Atsiskyrusi nuo Romos, anglikonų bažnyčia atėmė iš katalikų visas gražiausias katedras ir bazilikas. Buvo atimtos ir vienuolynų bažnyčios, kurių turtai perejo į karaliaus ir diduomenės rankas. Bažnyčiose pradėjo laidoti aukštus kariškius, pasižymėjusius kovose Azijoje ar Afrikoje, norint įgyti naujų kolonijų. Bažnyčiose būdavo sudedamos ir kovų vėliavos.

Chestertono šeima buvo pasiturinti. Tėvas buvo pirklys. Sūnų leido mokytis geroje mokykloje. Kadangi berniukas rodė talentą piešti, tėvas jį pasiuntė į meno mokyklą. Vis dėlto jis galutinai apsisprendė studijuoti anglų literatūrą. Baigęs Londono universitetą, Chestertonas tapo tikru "gentleman". Tai buvo, galima sakyti, anglų inteligentijos religija. Buvo sakoma, kad tikras "gentleman" nekalba apie tris dalykus: apie religiją, pinigus ir moteris. Juk tuose klausimuose niekad su kitu nesutarsi. Socialiniai klausimai šeimoje buvo taip pat

G. K. Chesterton

svarbūs. Su pavaldiniais ir tarnais buvo laikomasi tam tikros distancijos. Buvo manoma, kad jeigu tarnai pasidaro labai artimi, tai pradeda negerbti ponų. Kartais net buvo klausimas, ar tarnaitė gali valgyti likusius nuo ponų valgius.

CHESTERTONAS — RAŠYTOJAS

Politikos klausimais Chestertonas buvo liberalas. Jis palaikė Pietų Afrikos būrus (Boers), kovojusius su Anglija už laisvę (1899-1902). Būrai buvo olandų kilmės ūkininkai, pradėję imigruoti į Afriką jau nuo 1652 metų. Chestertonas labai drąsiai pasisakė už jų teises savarankiškai gyventi ir tvarkytis, dirbant savo pamiltąją žemę. Kai kurių jis buvo vadinamas maištininku ir revoliucionierium. Be abejo, jis nebėgiojo su ginklu rankoje ir nemėtė bombų, bet buvo minties revoliucionierius. Jis norėjo sugriau-

ti pasenusias gyvenimo formas ir įvesti naujas. Kaip Dickensas savo raštais išgriovė apleistų darbininkų baisias landynes, taip Chestertonas savo raštais ir kalbomis per radiją išbudino visų sluoksnių užkietėjusias sąžines. Anglija buvo pasidariusi didžiausias industrijos kraštas. Jų anglies kasyklos buvo kaip landynės į pragarą. Mėnios žmonių ten įlisdavo ir niekad neišlisdavo. Chestertonas buvo socialistiškų pažiūrų, bet prie socializmo neprisidėjo, nes tas sąjūdis nesiderino su jo religine pasaulėžiūra. Jis manė, kad Bažnyčia savo autoritetu galinti įtikinti kapitalistus ir turtuolius savarankiškai pasidalinti turtais su vargšais.

Kitas svarbus to meto sąjūdis, daug žmonių atitraukęs nuo religijos, buvo darvinizmas. Tada darvinizmas buvo ne toks pat, kaip šiandien evoliucija. Chestertonas pajuokdavo darvinistus, nesutikdavo su jų skelbiamais dėsniais. Tada nebuvo daug rimtų katalikų gamtininkų, kurie būtų galėję nustatyti, kas Darwino teorijose yra priimtina ir kas atmestina. Daugeliui darvinizmas tik tiek tepasakydavo, kad žmogus kilęs iš beždžionės. Kartais kunigui mokykloje aiškinant, kad Dievas sutvėrė žmogų, koks nors vaikas pakeldavo ranką ir pasakydavo: "Mano tėvelis ne taip aiškina — jis sako, kad mes kilę iš beždžionės". Gudrus kunigas kartais tokį ginčą labai paprastai baigdavo: "Vaikeli, mes čia nesikišame į jūsų šeimos reikalus."

Chestertoną galima pavadinti "paradoksų kunigaikščiu", nes jis savo raštuose ir kalbose labai mėgdavo paradoksus — netikėtus, lyg prieštaraujančius išsireiškimus. Jis sakydavo, kad tokiu būdu galima žmones labiau priversti galvoti. Paradoksas pirmiausia sukelia išpūdį, kad tai negali būti. Paskui, labiau pagalvojęs, supranti to paradoksiško pasakymo gilesnę prasmę. Jo vaizduojami asmenys kartais atrodo labai keisti, bet daug pamokantys. Chestertonas buvo labai prityręs visose literatūros formose. Taip pat buvo geras žurnalistas. Jis, dar mokykloje būdamas, išleido laikraštį "Debater". Visą savo gyvenimą rašinėjo

straipsnius įvairiais klausimais. Parašė nemaža romanų ir eilėraščių.

CHESTERTONAS — KATALIKAS

Į Katalikų Bažnyčią jis perėjo 1922 metais, būdamas jau 48 metų amžiaus, bet savo širdyje jis jau seniai buvo katalikas. Jis gerai suprato, kad Henriko VIII reformacija buvo ne kas kita, kaip tautinis ar politinis atkritimas nuo Bažnyčios — "National Apostasy". Savo raštuose jis nuolat pabrėžia, kad tikrai nuoširdus anglikonas turėtų susiprasti ir grįžti į katalikybę, ką jis išreiškėdavo žodžiais: "Go Home!" Jis buvo gerai susipažinęs su visais priekaištais, daromais Katalikų Bažnyčiai: Galiliejaus teismas, ispaniška inkvizicija, kaltinimas, kad jėzuitai skelbia dėsni "tikslas pateisina priemones". Geriau susipažinus su istorija, kiekvienas gali suprasti, kad tie priekaištai yra labai menki, visiškai neliečia Bažnyčios dieviškos kilmės.

Chestertonas labai vertino Bažnyčią ir sakramentus. Apie išpažintį jis taip sako: "Man patinka išpažintis, nes tai vienintelė proga, kada žmogus turi būti nuoširdus ir nusižeminęs su Dievu ir su savimi. Mes labiau mėgstame teisti ir kritikuoti kitus, o čia pats save teisi. Jis stebisi, kad sakramentai, tokios paprastos priemonės, taip veikia žmogų ir jį pakeičia. Jis sako, kad katalikybė suprastina komplikuotą žmogaus gyvenimą. Chestertonas buvo didelis jėzuitų draugas ir atrado jų istorijoje tikrai žymių žmonių, pvz. T. Baltramiejus Las Casas (1474-1566), indėnų apaštalas Pietų Amerikoje. Ispanų conquistadores norėjo indėnus paversti vergais. T. Las Casas visai prieš tai kovojo, rašydamas laiškus net Ispanijos karaliui, ir pagaliau laimėjo.

Chestertonas savo raštais labai gynė katalikybę, kuri Anglijoje buvo niekinama. Jis labai vertino šventuosius. Parašė šv. Pranciškaus Asyžiečio gyvenimą. Taip pat labai mėgo šv. Kotryną ir šv. Klarą, kurių gyvenimas žavi žmoniją. Jis stebėjosi ir šv. Joana d'Arc, su kuria Anglija taip žiauriai pasielgė. Jo šūkis buvo: "Venk kiekvienos blogybės!" Jo raštuose yra daug jaunat-

Šeimos harmonija

O. Poškaitienė

"Laiminga santuoka — loterijos bilietas, kuris išlošė". Ką tu norima pasakyti? Ar tai, kad laiminga santuoka — tokia reta kaip laimė loterijoje? Šimtai žmonių lošia visą gyvenimą ir nė karto neišlošia. Ar tai reiškia, kad pasisėkusių santuokų iš viso nėra?

Taip tvirtinti būtų neteisinga, ir įskaudintume tuos, kurie meilėje pragyveno ilgą gyvenimą. Tokių porų yra daug. Jaunose harmoniją išvelgti sunkiau, nes jos dar neatlaikė laiko bandymų. Susidūrus su pagyvenusia laiminga pora, stebina jų santykių — iš pirmo žvilgsnio — paprastumas. (O kas genialu, visada paprasta.) Jokių rafinuotų formų, jokio "vertimosi per galvą" —

viškos dvasios ir humoro. Visi pripažįsta, kad visuose jo raštuose pastebima pusiausvyra tarp proto ir tikėjimo, tarp tikrovės ir idealizmo, tarp optimizmo ir pesimizmo, tarp prozos ir poezijos. Jis myli viską, kas katalikiška. Buvo taip pat didelis Dievo Motinos gerbėjas.

Chestertonas buvo tikrai didelė asmenybė. Draugavo su ano meto geriausiais rašytojais ir mokslininkais. Buvo labai geras rašytojo Bernard Shaw draugas, nors juodu buvo labai skirtingi: vienas uolus katalikas, o kitas nieko netikęs. Visiems jis rodė toleranciją. Už jo nepaprastai didelių nuopelnus katalikybei Pijus XI 1936 m. suteikė jam *Tikėjimo gynėjo* titulą. Daugeliui jis yra parodęs kelią į Katalikų Bažnyčią.

gyvena vienas šalia kito du mylintys žmonės ir didžiuliu ratu skleidžia aplink save šilumą. Būna, kad tokia pora gerai uždirba, būna, kad vos galą su galu suduria. Laimė, pasirodo, ne piniguose.

Kaip išgauti iš tokios poros gražaus gyvenimo paslaptį? Kaip, stebint būsimą partnerį, išpėti savo santuokos ateitį — bus ji laiminga ar tokia, kurioje kankinsis abudu?

Į santuoką žmogus atsineša visą save — iš namų, iš vaikystės, iš gatvės, iš klasės, iš darbovietės. Atsineša savo žmogiškumą, savo praradimus, smulkias ir dideles ambicijas, aistras, įpročių grandinę. Nereikia prieš susituokiant skaityti jo (ar jos) biografijos — reikia sielos biografijos, kuri atsiveria, kai žmogus mąsto, džiaugiasi, pyksta, verkia, juokiasi, žiūri, skaito, tyli. Tik reikia pačiam matyti ir jausti. Vaidinti galima savaitę, mėnesį, bet juk ir talentingiausias "aktorius" neištvers metų. O ir vaidinti — reikia žinoti, ką, reikia turėti savus gėrio ir blogio kriterijus.

Kalbėdami apie santuoką, mes sakom jauniems: svarbiausia dvasinis bendrumas. Ir ne visada iššifruojame, iš kokių elementų susideda šita formulė. Galima ją perskaityti labai paraidžiui, galima per siaurai, galima suvulgarinti ar visai ignoruoti, metus skambia frazę: "Bus pinigų — bus ir bendrumas".

Taigi šifruokime dvasinio bendrumo formulę. Abu to paties išsilavinimo, abiem patinka ta pati knyga, ta pati muzika. Ar

čia jau dvasinis bendrumas? Ne. Tai tik vienodas skonis. Jis gali būti ir skirtingas. Skirtingas netgi įdomiau — taip žmonės vienas kitą praturtina. Sakome, praturtina. Paprastai vienas tik duoda, o kitas ima. At-eina laikas, kai tas, kuris davė, pasijunta viską atidavęs, o tam, kuris ėmė, jau ma-ža to, ką gavo — reikia naujo objekto, iš kurio galėtų vėl imti. Dviejų harmonija su-trinka. Būna, kad nesutrinka. Iš įžymių žmo-nių biografijų žinome, kad labai mokyti, garbingi vyrai vedavo paprastas, nemoky-tas mergaites ir nugyvendavo ilgą, darnų gyvenimą. Tos paprastos mergaitės, daž-niausiai kilusios iš liaudies, atsinešdavo į garsaus vyro namus savo skaistumą, įgim-tą savo vertės pajautimą, liaudišką išmintį ir sąmojų, proto imlumą. Jos irgi gausiai pažerdavo iš savo dvasios lobyno, pačios to nesuvokdamos. Štai ir išeina, kad žmo-gus dažnai nejaučia, kada ima, kada pats kitam duoda. Svarbiausia, kad jis turėtų ką duoti.

Dvasinis bendrumas atsiras tarp tų žmo-nių, kurių kiekvieno vadinamasis savigar-bos koeficientas yra pakankamai didelis. Kokie tai žmonės? Jie išaugę geroje šeimo-je, darbščioje, šiltoje, kur visi vienas kitu rūpinasi, vienas kitą saugoja, globoja. Ir į visuomenę jie atsineša pasitikėjimą savimi, savo žmogiškosios vertės pajautimą. Šalia tokio žmogaus visada gyvenime gerai jau-sies. Jis tiki kitu žmogumi, savo dvasine jėga pažadina jo kūrybines galias, laisvu-mą, gerus jausmus. Ramu, paprasta ir gera šalia tokio žmogaus. Jis dosniai dalina vi-siems dėmesį, šilumą. Yra gerbiamas, ver-tinamas ir mylimas. Štai kada iš tokių dvie-jų žmonių susikuria pora, jos dvasinis bend-rumas sudaro naują jėgą, kuri spinduliuoja iš kiekvieno jų gyvenimo epizodo. Sakome: puikūs žmonės, puiki šeima. Norisi su ja bendrauti, norisi pas juos bent pasėdėti, sušilti.

Dabartinės jaunos šeimos gyvenime ypatingą vietą turėtų užimti tolerancija. Daug kur ji ignoruojama ir atmetama. To-lerancija kito skoniui, jo pasirinkimui, lais-vei, netgi trūkumams, jeigu jie nežlugdo

asmenybės. Mylėdamas žmogus intuityviai jaučia, kur tiesa, ir sąmoningai ar nesąmo-ningai krypta jos pusėn. Nenorekime keisti kito žmogaus, laužyti jo individualybės, to, kuo jis skiriasi nuo kitų žmonių. Jeigu jis keisis — keisis pats, bet ne prievarta. Ne-paverskime jo savo asmenine nuosavybe, savo daiktu. Mylimas žmogus yra tavo, bet tik savo laisva valia. Jis ateina į tavo pa-saulį ir saugo save tau. Mylimo asmens iš-tikimybės negalima aptverti tvora ir many-ti, kad taip jis niekur neišeis iš namų. Tur būt, tik visiškas pasitikėjimas kitu, tik visišk-as laisvės suteikimas parodys, ar stiprūs tie ryšiai, kurie rišo du žmones. Kaip bekal-bėtume, kalėjimas yra kalėjimas, ir kalinys visada ilgisi laisvės.

Svarbiausia, žinoma, meilė. Jeigu ji yra — viskas savo vietoje. Mylimas ir mylintis žmogus išsiskleidžia visomis savo galiomis. Jis laisvas, jis galingas, jis darbą dirba su džiaugsmu, jis myli žmones. Meilė kasdie-niškiausia, banaliausia mylimųjų pokalbį paženklina išminčių filosofija. Jeigu myli, tai ar pažeminsi savo mylimą žmogų? Ar išdrįsi jį pažeminti kitų akyse? Tiesa, jeigu to reikalauja situacija, pasakysi santūriai, taktiškai tik jam vienam. Ne piktdžiugiškai, jausdamas savo pranašumą. Atsargiai pa-rinksi ir žodžius, ir toną. Yra viena taisyklė: kai nežinai, kaip su žmogumi pasielgti, pasijusk jo vietoje — išeitį labai greit su-rasi.

Žmogus, kuris yra tavo gyvenimo drau-gas, visada turi jausti tavo meilę. Tai ne-reiškia, kad toji meilė turi būti įkyri, kas-dien pakilti iki ekstazės — ji kuriasi iš maž-možių.

Vienas vyras kasdien sakydavo savo žmonai: "Tu žinai, kad tave myliu, ko tau dar reikia?" Ir gyvendavo kiekvienas sau. Pasikalbėdavo apie pinigus ir vaikų svei-katą. Jeigu ji neprakalbindavo, jis ištisą savaitę nepasigesdavo jos žodžio. Tada ji išėjo iš namų. Jis iš širdgėlos susirgo, nes tikrai labai mylėjo. "Yra baisi vienvė-dviese", kažkas teisingai pasakė. Santuo-koje ypač negali būti tuštumos. Žmogui rei-kia, kad juo kažkas džiaugtųsi, kad jį guos-

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

JAPONAI DOMISI LIETUVOS KULTŪRA

Rodos, lietuvius ir japonus skiria dideli geografiniai, kultūriniai ir rasiniai nuotoliai, tačiau paskutiniu metu yra ryškus domėjimasis lietuvių kultūros apraiškomis Japonijoje, o taip pat ir japonų muzika bei menu Lietuvoje. Štai neseniai teko skaityti (*Literatūra ir Menas*, Nr. 5, 1973), kad Tokijo ekonomikos kolegijos humanitarinių ir gamtos mokslų žurnalas š.m. aštuntame tome paskelbė Kristijono Donelaičio "Metų" ištrauką — "Pavasario linksmybių" pirmąsias 144 eilutes. Į japonų kalbą jas išvertė minėto universiteto profesorius Ikuo Murata, kuris jau ne kartą yra propagavęs baltų tautų

kultūrą bei literatūrą Japonijoje. I. Murata jau anksčiau į japonų kalbą yra išvertęs lietuviškas pasakas "Mildutę", "Eglę žalčių karalienę" ir spausdinės straipsnių apie lietuvių ir latvių leksikografiją.

Greta japoniško vertimo žurnale pateikiamas ir kirčiuotas poemos tekstas. Be to, išangoje supažindinama su mūsų krašto istorija, Donelaičio kūryba, vertimais į kitas kalbas ir kt.

Kitas japonas Ichiro Kato supažindino Japoniją su M. K. Čiurlioniu. Muzikos leidykla "Chibonsia", kurioje jis darbuojasi, yra parengusi pasaulinės muzikos enciklopedijos naują leidimą svarbiausiomis pa-

tų. Reikia, kad paliktų vieną, reikia, kad būtų kartu. Mylimas žmogus ir turi būti aidas, kuris atliepia partnerio sielos būseną.

Yra žmonių, kurie tuokiasi, tik norėdami būti mylimi. Dažniausiai moterys, ypač jeigu jos gražios arba talentingos. Jos mano: "Aš darau tau malonę, leidžiu save garbinti, glamonėti. Už tai privalai man mokėti meile, patarnavimais, prabanga, malonumais". Yra vyrų, kuriems to gana. Bet daugiau tokių, kurie įsigeidžia patys būti mylimi.

Dvasinis dviejų artumas kuriasi kasdien. Jeigu vienas visų metų santaupas nori išleisti įdomioje kelionėje, o kitas — iššvaistyti restorane, vargu ar kursis dvasinio ryšio pagrindas. Greičiau iškils paprasčiausios egzistencijos vienas šalia kito klausimas.

Į dvasinio bendrumo formulę dar įeina ir laisvalaikio problema, ir draugų, ir giminių problema. Žinoma, ir gyvenimo tikslo, ir būties prasmės, ir kiti reikšmingi klausimai.

Sutuoktiniai turi būti draugai. O draugystėje mes visada kažką aukojame, kažko išsižadame ir kažką atiduodame, kad atrastume dar daugiau — sielos bičiulystę. Šeimoje šio principo dažnai nesilaikoma. Demokratija begėdiškiausiai iškeičiama į vieno diktatūrą.

Jeigu kiekvienas jaunas žmogus, suradęs sau vienintelį brangų žmogų, elgtųsi su juo taip, kaip išmintinga šeiminkė elgtųsi su brangaus kristalo indu — brangintų, saugotų, atsargiai liestų rankomis — kaip jie ilgai, laimingai gyventų vienas kito džiaugsmui!

saulio kalbomis. Šią knygą pavesta redaguoti I. Kato, kurio pastangomis joje įdėta išsami M. K. Čiurlionio biografija bei jo kūrybos apžvalga. Tokio pobūdžio knygoje, išleistoje Japonijoje, žinios apie žymų lietuvių pasirodys pirmą kartą (*Kultūros Barai*, Nr. 9, 1973). I. Kato susidomėjimas Čiurlioniu prasidėjo, kai jam buvo padovanota plokštelės su simfoninėmis Čiurlionio poemomis. Muzika susidomėjo ir jo draugai iš muzikos leidyklos. Pamažu Japonijoje atsirado M. K. Čiurlionio bičiulių klubas, kuris ruošia jo dailės kūrinių reprodukcijų parodas ir muzikos koncertus Japonijos miestuose. Palaipsniui domėjimasis Čiurlioniu išaugo į domėjimąsi pačia Lietuva. Neseniai šis klubas surengė lietuvių muzikos vakarą, kuriame buvo atlikta E. Balsio, V. Barkausko, G. Kuprevičiaus ir kitų kompozitorių kūriniai.

GINTARO MUZIEJAUS SUKAKTIS

1963 m. Palangoje įkurtas Gintaro muziejus. Pradžioje jis apėmė nedidelį plotą ir teturėjo 478 eksponatų. Šiomet muziejus švenčia 10 metų sukaktį. Jame sukaupta apie 14,800 eksponatų, greta veikia ilgalaikė lietuvių liaudies meno paroda. Muziejų nuo įkūrimo aplankė 1,727,905 lankytojai.

Tiesa, Nr. 246, 1973 m.

PAMINKLAS KOMPOZITORIUI

Š.m. spalio mėn. pradžioje kompozitoriaus Miko Petrausko 100-ųjų gimimo metinių proga jo gimtinėje Palūšėje, Ignalinos rajone, atidengtas paminklas, o Valstybinėje konservatorijoje įvyko iškilmingas M. Petrausko minėjimas ir koncertas.

Literatūra ir Menas, Nr. 41, 1973 m.

GASTROLIAVO "ĄŽUOLIUKAI"

Vilniaus "Ąžuoliukų"— jaunamečių berniukų choras jau ne kartą sėkmingai koncertavo užsienyje: Čekoslovakijoje, Maskvoje, Lenkijoje ir kitur. Šią vasarą 80 jaunų dainininkų su jų palydovais pakviesta koncertui Rytų Vokietijoje. Programa buvo sudaryta iš lietuvių ir svetimtaučių kompozitorių kūrinių, o jos atlikimas susilaukė daug šiltų pagyros žodžių iš R. Vokietijos kritikų.

"Ąžuoliukams" vadovauja H. Perelšteinas.

Literatūra ir Menas, Nr. 41, 1973 m.

NESIRŪPINA PASODINTI MEDELIŲ

Su pirmaisiais rudens šaukliais Vilniaus apylinkėse pradėtas neteisėtos augmenijos naikavimo vėjus: Lazdynų, Žirmūnų ir kt. vietovių gyventojams įsakyta išgabenti visus vaismedžius, vaiskrūmius ir kitus, ne vietoje augančius medžius į kolektyvinius sodus, kitaip jie bus sunaikinti. Vilniaus apželdinimo trestas tokį potvarkį pateisina teigimu, kad atsikračius visais nereikalingais medeliais, turint tuščias gatves ir kiemus, bus galima Vilnių apželdinti pagal nustatytą planą — tvarkingai ir skoningai, "atkurti gyvenamųjų kvartalų želdynuose tvarką ir harmoniją". *Literatūros ir Meno* (Nr. 43, 1973 m.) puslapiuose buvusiose pastabose dėl šio potvarkio užsimenama, kad jis labai teisingas, nes "ten, kur nieko nėra, negali atsirasti ir netvarka". Želdinių labai trūksta naujuosiuose rajonuose, palyginti nedaug pasodinta medelių, ir tie, kurie nenudžius ir nebus išlaužyti, dar negreit išaugs tikrais medžiais. Vietos gyventojai kaip įmanydami mėgina užpildyti želdinių trūkumą ir savo jėgomis sodina medelius bei vaiskrūmius, todėl toks potvarkis kelia žmonėse nepasitenkinimą, nes iš patyrimo žino, kad artimoje ateityje apželdinimo trestas nė kiek nepaspartins darbo, o Vilniaus apylinkės pasiliks plikos.

APIE STUDENTUS, ŠVIETIMO ĮSTATYMUS IR VALGYKLAS

Komunistų partija pasižymi jeigu jau ne nuveiktais darbais, tai bent skambiais šūkiais, su kuriais pradedamas kiekvienas svarbesnis darbas. Šį rudenį, pradedant naujuosius mokslo metus, aukštosios Lietuvos mokykloms buvo nustatyta veiklos programa, todėl šie mokslo metai tapo liaudies švietimo įstatymų pagrindų įgyvendinimo metais. Praktiškai kalbant, tai reiškia, kad tėvai, visuomenė ir mokytojai turi sudaryti kiek galima palankesnes sąlygas jaunimui studijuoti.

1959 m. Lietuvoje studijavo 15 tūkstančių dieninio skyriaus studentų. Šiomet jų yra

daugiau kaip 31 tūkstantis. Vilniuje ir Kaune auga ištisi studentų miesteliai-bendrabučiai, kuriuose studentai gyvena. Statomos naujos ar plečiamos esančios mokyklų patalpos, auga mokomieji korpusai, tik kažkodėl niekas neprisiminė, kad studentams reikia ir pavalgyti. Pagal aukštųjų mokyklų statybos projektavimo normas kiekvienam studentų tūkstančiui maitinimosi įstaigose turėtų tekti 180 vietų, o tuo tarpu valgyklose tūkstančiui studentų tenka tik 110 vietų. Žinoma, reikia prisiminti, kad tose valgyklose kartu maitinasi ir mokomasis personalas, todėl vietų skaičius dar sumažėja. "Galima pagalvoti, kad šie sunkumai — naujakurių bruožas", rašo *Tiesa* (Nr. 246, 1973 m.). "Tačiau Kauno politechnikos instituto studentų miestelyje naujakurystės baigėsi. Čia išsidėstę ketvertas fakultetų, kuriuose studijuoja apie puspenkto tūkstančio studentų. Šalimais vienas greta kito stovi penketas aukštaūgių, pilnai apgyvendintų studentų bendrabučių. Visi jų gyventojai nesutelpa laikinose valgyklose ir bufetuose". Greta sunkių statybinių problemų dar ryškus netinkamas požiūris į studentų maitinimąsi pačiose aukštosiose mokyklose. Nežiūrint, kad yra Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos įsakymas padaryti pietų pertrauką, kai kurios mokyklos neranda galimybių išleisti studentus pavalgyti. Net ir esamose valgyklose nėra kuo pasidžiaugti: "Čia valgoma tik iš sulankstytų metalinių indų, šalia kurių "nukąsta"

šakutė su šaukštu, vyrų rankose blykčioja rankinis peilis, kiti sviestą tepa šakute, o mėsos kepsnį "taršo" su dviem. O peiliai rūdija nenaudojami. Mat, valgyklų šeimininkai juos kažkodėl "taupo". Štai kaip atrodo Žemės ūkio akademijos valgykloje: "Vos tik įeini pro valgyklos duris, dešinėje pamatai ilgą stalą, ant kurio suversti nešvarūs indai, grindys neplautos, primėtyta duonos ir kitų meniu liekanų". Jeigu kuris studentas panori nusipirkti netolimoje parduotuvėje pieno, daržovių ar vaisių, tai net to nepavyksta. Kauno Akademijos auklėtiniai jau kelinti metai studentų miestelyje negali nusipirkti pieno, nes prekybininkai jo visai neužsakinėja.

Studentų maistas valgyklose susideda iš lašinių, taukų, riebios mėsos, tuo tarpu pienas, varškė, sūris, daržovės, žuvis retai tepasirodo. Beveik visur studentų valgyklose žiemą pasigendama daržovių, net ir tokių "vietinių" kaip morkos, kopūstai, burokėliai, džiovintos ankštinės daržovės. Ant studentų stalo žiemą net per šventes nepamatysi obuolio, apelsino ar kitokio vaisiaus. Ilgesnio straipsnio apie studentiškasias valgyklas autorė sutinka, kad studentų maitinimo problema egzistuoja ir kas kartą vis auga, tačiau nenurodo būdų jai sumažinti. Siūlymas susėsti prie studentiško pietų stalo visiems, nuo kurių ta maitinimo problema priklauso, yra tiek abstraktus, kad nei šiais, nei kitais mokslo metais tie studentiškieji pietūs nuo to visai nepagerės.

RIMAS KARKA

Šis "Laiškų Lietuviams" numeris yra iliustruotas Rimo Karkos fotografijos darbais. Rimas gimė Kaune 1943 m. liepos mėn. 25 d. Su tėvais atvykęs į Kanadą, mokėsi Toronte. 1966 m. baigė Toronte odontologiją. Paskui specializavosi Čikagoje. 1970 m. įsigijo *Orthodontics* specialybę. Dabar dirba Toronte savo specialybės srityje.

Šalia savo pagrindinių studijų, visuomet domėjosi ir fotografija. Pradėjo fotografuoti, dar būdamas gimnazijoje. Baigęs universitetą, vakarais lankė Ryerson Foto studiją. Dalyvavo su savo fotografijos darbais įvairiose parodose, taip pat ir II Jaunimo kongreso parodoje Čikagoje.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

KAI KURIŲ VEIKSMAŽODŽIŲ NETIKSLUS VARTOJIMAS

ATŽYMETI. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (Vilnius, 1972) duoda tokią šio žodžio reikšmę: *padaryti reikiamą įrašą dokumente*. Atrodo, kad tik šia prasme jis ir tvartotinas. Jo reikšmė maždaug yra tokia, kaip angliskų žodžių ar išsireiškimų: to jot down, to note, to mark out. Daugelis jį įpratę vartoti visai kita prasme, pvz.: *Rankraštyje atžymėjau tuos žodžius, kuriuos reikia pataisyti. Parodoje buvo atžymėti geriausi dailininkai*. Pirmajame sakinyje vietoj *atžymėjau* reiktų pasakyti *pažymėjau*. Ant-rajį sakinį turėtume kaip nors kitaip išreikšti, pvz.: *Parodoje buvo išskirti geriausi dailininkai*. Taip pat galima sakyti, kad *jie buvo ypatingai įvertinti arba jiems buvo įteikti specialūs diplomai ir pan.*

BREŠTI, NOKTI, SIRPTI. Šių trijų veiksmazodžių reikšmės dažnai neskiriamos, bet vertėtų jas skirti. *Bręsta* rugiai, kviečiai, avižos, žirniai, pupos ir kitokie javai. *Noksta* vaisiai (taip pat pomidorai) ir uogos, kai sakoma apie jų minkštėjimą, skonio kitimą. *Sirpsta* tik uogos, kai kinta jų spalva, pvz. raudonėja ar geltonėja.

DARYTI ir **RUOŠTI** kartais gali būti vartojami sinonimiškai, bet nevykusiai būtų pavartotas žodis *daryti* tokiame sakinyje: *Ar jau padarei (= paruošei) pamokas?*

GALVOTI ir **MANYTI** nėra sinonimai. *Galvoti* reiškia *atlikti mąstymo procesą, samprotauti, o manyti — turėti nuomonę*.

Pvz.: *Motina galvojo (--manė), kad vaiko nėra namie*. Bet: *Jam nesisėkė galvoti, nes buvo pavargęs*. Šiame pastarajame sakinyje žodis *manyti*, be abejo, visai netiktų.

GAUTIS nevartotinas *gauti, pasidaryti, išėiti* reikšme. Pvz.: *Čia gavosi (=išėjo) didelis nesusipratimas. Sudėjus du ir tris, gausis penki (= Sudėję du ir tris, gausime penkis)*. *Didelis efektas čia savaime nesi-gaus* (= *Didelio efekto čia savaime nebus, neturėsime*). *Gautis* reiškia *atsigauti, atsi-peikėti* arba *vykti, keliauti*, bet jis nereiškia kokio nors savaiminio atsiradimo. Šia reikšme jis kartais pavartojamas, nusižiūrėjus į rusų kalbą.

ĮNEŠTI nevartotinas vietoj *sukelti*, pvz.: *Jo kalba įnešė (=sukėlė) didelį susijaudinimą*. Bet jį galima vartoti tokiame sakinyje, *Montessori įnešė didelį indėlį į pedagogikos mokslą*.

IŠDIRBTI negali būti vartojamas *parengti, sukurti* reikšme. Pvz.: *Buvo išdirbta (=parengta, sukurta) naujų metodų, bet rezultatai nepagerėjo*.

IŠNEŠTI nevartotinas vietoj *paskelbti, priimti*. Pvz.: *Teismas išnešė (=paskelbė) tokį sprendimą. Susirinkimas išnešė (=pri-ėmė) šį nutarimą*.

IŠPILDYTI netinka vartoti vietoj *atlikti*. Aplamai tas *išpildyti* taip įsigalėjo, kad atrodo, jog įvairių programų pranešėjai kito žodžio nė nežino. Koncertų ar kitokių iškilnių metu nuolat nuo scenos sklinda pranešėjų žodžiai: *Dabar orkestras išpildys Beethoveno simfoniją... dabar solistas išpildys*

ariją iš operos... dabar tautinių šokių grupė išpildys *Sadutę* ir t.t. Taip ir pagalvoji: kas gi tą *Sadutę* kuo nors pripildė, kad ją reikia vėl "išpildyti"... Vietoj to *išpildys* (tai yra vertimas iš rusų *ispolniat'* arba *ispolnit'*) galima sakyti *atliks*, bet būtų dar geriau nevartoti visuomet tą patį žodį, bet pasakyti kaip nors įvairiau, pvz. *Orkestras pagros Beethoveno simfoniją, solistas padainuos ariją iš operos, tautinių šokių grupė pašoks Sadutę* ir pan. Veiksmažodį *išpildyti* galima vartoti tokiais atvejais: *išpildyti kieno nors norus, išpildyti troškimą, išpildyti kito valią*. Taip pat vartotina ir san- gražinė šito veiksmažodžio forma, pvz.: *Išsipildė mano svajonės*.

IŠPULTI nevartotinas *tekti, pasitaikyti* reikšme (plg. lenkų wypadac). Pvz.: *Per šventes man išpuls (= teks) budėti. Čia, kaip tyčia, išpuolė (= pasitaikė) sekmadienis*.

IŠRIŠTI nevartotinas vietoj *išspręsti, išnagrinėti*, pvz.: *Mes dar vis negalime išrišti (=išspręsti, išnagrinėti) šio klausimo*.

IŠŠAUKTI netinka vartoti *sukelti* reikšme. Pvz.: *Netinkamas maistas gali iššaukti (= sukelti) įvairias ligas. Toks smarkus ginklavimasis gali iššaukti (= Sukelti) trečiąją pasaulinį karą*.

KAINOTI ir **KAINUOTI** yra skirtingų reikšmių veiksmažodžiai. Pirmasis reiškia kainos, vertės nustatymą, o antrasis — kainą, vertę, kuri jau nustatyta. Pvz.: *Toki didelį darbą sunku įkainoti (ne įkainuoti)*. Bet: *Kiek kainuoja kilogramas mėsos?*

MYLĖTI negalima tapatinti su *mėgti*. *Mylėti* reiškia *jausti meilę, o mėgti — jausti pasitenkinimą kuo arba patikti*. *Mylėti* galima Dievą, tėvynę, žmones, o *mėgti* — sportą, kiną, meškeriojimą, vyną, grybus ir pan., t.y. objektus, kurie patinka, bet kuriems nereiškiamas meilės jausmas. Tad būtų netikslu sakyti *aš myliu kumpį*; reikėtų sakyti *aš mėgstu kumpį* arba *man patinka kumpis*.

MOKINTI, MOKINA, MOKINAMĖS — šis veiksmažodis su savo formomis sutinkamas tarmėse, bet bendrinei kalbai jis ne- teiktinas. Bendrinėje kalboje vartotina: *mokytis, moko, mokomės*. Pvz.: *Mokytojas mus*

mokina (= moko) tautinių šokių. Mes mokimomės (= mokomės) anglų kalbos.

NAUDOTI negalima tapatinti su **VAR- TOTI**. Šie du veiksmažodžiai dažnai gali būti vartojami sinonimiškai, bet ne visuomet. Pavyzdžiui, galima *vartoti* ir *naudoti* maistą, pinigus, kurą ir pan. Abu žodžiai reiškia tam tikrą žmogaus poreikių tenkinimą. Tačiau, kai veiksmo objektas yra susijęs su tam tikra kultūrine-dvasine veikla, vartojamas tik pirmasis žodis. Pvz.: *Šitas žodis yra pavartotas (ne panaudotas) ne vietoje. Kanadoje yra vartojamos (ne naudo- jamos) dvi kalbos. Savo raštuose jis var- toja (ne naudoja) įvairius stilistinius puoš- menis*.

Žinoma, tarp šių dviejų žodžių vartose- nos išvesti griežtą taisyklę būtų sunku. Pa- vyzdžiui, yra sakoma: vartoti vaistus, alko- holį ir pan.

NUDUOTI nevartotinas vietoj *dėtis, ap- simesti* (plg. lenk. udać, udawac). Pvz.: *Jis nudavė (= dėjosį, apsimetė) esąs labai drau- giškas*. Bet *nuduoti* yra visai tinkamas tokia- me sakinyje: *Nudavė (t.y. išleido) dukterį už šimto mylių*.

NUIMTI, nusižiūrėjus į rusų kalbą, kar- tais vartojama vietoj *panaikinti, atšaukti, atleisti*. Pvz.: *Teismas, persvarstęs bylą, nu- ėmė (= panaikino) bausmę. Direktorius, nuodugniau išnagrinėjęs įvykio aplinkybes, nuėmė (= atšaukė) ankstesnį savo įsakymą. Už drausmės nesilaikymą valdininkas buvo nuimtas nuo (=atleistas iš) pareigų*.

NUSHIMTI, kalbant apie rūbus, yra per dažnai vartojamas, nusiimame ne tik kepu- rę, bet ir švarką, apsiaustą, batus, pirštines ir t.t. Tokiu būdu mes skurdiname savo kalbą. Juk beveik kiekvieno drabužio nusi- ėmimui mes turime po atskirą žodį, pvz. švarką ar apsiaustą *nusivelkame*, kepurę *nusiimame*, skarelę *nusirišame*, batus *nusi- auname*, kojines, pirštines, kelnės *nusi- mauname*, sijoną *nusisegame*. Jeigu nusi- imame visus drabužius, sakome *nusiren- giame*.

NUTAUTĖTI yra nevartotinas žodis, rei- kia sakyti *nutausti*. Pvz.: *Daugelis lietuvių, atvažiavę į Ameriką, nutautėjo (=nutauto)*.

THE EMIGRANTS

Kai dabar yra tiek maža filmų moralinių atžvilgiu priimtinių net suaugusiems ir paaugliams, reikia pasidžiaugti tokiu rimtu filmu, kaip „The Emigrants“. Tai švedų gamybos filmas iš švedų gyvenimo. Pradžioje parodoma, kaip švedų ūkininkų šeima kietai dirba, versdama akmenynus ir ruošdama dirvą pasėliams, susidurdama su dideliais sunkumais, turėdama problemų išmaitinti savo narius, ypač kai perkūnija padega klijimą. Vargo spaudžiami, apsisprendžia išemigruoti į Ameriką.

Ekране atsiskleidžia sunki kelionė buriniu laivu per okeaną. Blogas maistas, parazitai, ligos daugelį kankina, o senesnę ir mirtin nuvaro. Didelis džiaugsmas, pasiekus Ameriką, bet ir čia dar sunki kelionė primityviu traukiniu, nepatogiu laivu upe, kai net mirusį kūdikį tenka užkasti pakrantės smėlyje.

Pagaliau pasiekama vieta, patogi įsikurti. Čia prasidės naujas gyvenimas, kuris bus atskleistas kitame filme, vardu „The New Land“. „The Emigrants“ yra iš XIX šimtmečio imigrantų gyvenimo. Išryškina socialinius, ekonominius sunkumus, gausėjančios šeimos vargą, bet drauge ir savitarpę meilę, pasiaukojimą ir net augantį romansiuką tarp paauglių, o taip pat ir į padugnes kritusios moters žmoniškumą.

Pagrindinė filmo aktorė Liv Ullmann ypač atkreipia dėmesį savo gera valdyba. Visai pelnytai ji susilaukė premijos. Pajėgus ir jos partneris Max von Sydow.

THE NEW LAND

Tai antroji dalis filmo „The Emigrants“. Jis susuktas pagal W. Mobergo romaną, kuriuo pasinaudodami, B. Forslung ir J. Troel yra su-

kūrę puikų filmo scenarijų. Kai prie to prisidėjo talentinga J. Troel režisūra, filmas išėjo vienas iš geriausių antroje 1973 m. pusėje. Kiek apsunkina žiūrovą, kad čia vartojama daugeliui nesuprantama švedų kalba, bet angliški užrašai padeda sekti turinį.

Filmas labai vaizdžiai perteikia švedų šeimos pergyvenimus, kai 1850 m. ji atvyksta į Minnesotą ir įsikuria miškingoje paežerėje, derlingoje žemėje, bet žiemos speigų varginamame krašte. Ekranu perbėga giliai atmintin įsmingantieji vaizdai, kai rodoma trobesių statymas, arimo plėšimas, bendravimas su kaimynais, indėnų užpuolimas, mirtinai pavojingos kelionės į Kaliforniją aukso ieškoti, religiniai sambūriai ir ypač visas išeivio šeimos gramatiškas gyvenimas su ilgesiu ir įsikūrimo sunkenybėmis.

Abudu pagrindiniai aktoriai Max von Sydow (Karl Oskar vaidmenyje) ir Liv Ullmann (Kristina) nuostabiai nuoširdūs, įtikinantys ir talentingi. Labai ryškiai atvaizduota tėvo meilė, kai gresiant pūgos šalčiams, jis nudobia paskutinį šeimos jautį, kad į jo vidurius išpaustas sūnus būtų apsaugotas nuo sušalimo. Motiną vaidinanti Liv Ullmann labai patraukli ir labai ryškiai išgyvenanti meilę vyrui bei vaikams.

Antriniai aktoriai taip pat patraukia žiūrovo dėmesį. Filmas suaugusiems ir paaugeliams labai rekomenduotinas, duodąs medžiagos kultūros istorijai, padedąs pažinti imigrantų padėtį ir suvokti gilesnius šeimos išgyvenimus.

THE PAPER CHASE

Vienas geriausių paskutiniojo laikotarpio filmų yra „The Paper Chase“. Tiesa, ir jame

neapsieinama be vieno kito vulgaraus žodžio, bet vis dėlto jie gana riboti. Neapsieinama ir be lovos, bet nesileidžiama į pornografiją. Tačiau meniniu atžvilgiu filmas labai vertingas. Siužetas ekranui gana sunkus — viskas koncentruojasi apie sutarčių kursą Harvardo teisės mokykloje. Savo sumanumu režisieriai ir filmuotojai įstengė iš tos kietos medžiagos padaryti patrauklų filmą.

Visą laiką vengiama kurį nors epizodą pratęsti iki nuobodumo. Priešingai, vaizdai labai greitai keičiasi. Čia profesorius, dėstęs graikų filosofų metodu — ne kraudamas į studentų galvas žinias, o sužadindamas norą galvoti ir ieškoti, sprendžiant duotus uždavinius; čia vėl įvairūs studentų tipai: vienas save laiko genijum, kitas turi fenomenalinę akių atmintį, bet silpną protavimo pajėgumą, ir yra labai nelaimingas, nors gyvena puikiame bute su gražia, laukiančia kūdikio žmona, kuri įstengia jį su laikyti nuo savižudybės. Dar kitas studentas yra gabus, bet štai kartais šokinėja iš džiaugsmo, pasirodęs klasėje išmaningas, o kartais sugniūžta, kai, pamilęs profesoriaus dukrą, praleidžia daugiau laiko su ja, negu su knygomis. Štai vėl kitas, užsidaręs motelyje su draugu, su ypatingu įnirtimu ruošiasi egzaminams. Tas „Paper Chase“ yra diplomo gaudymas, kuriuo filmo centrinis studentas Hart džiaugiasi, bet kuriam jo pažymiai tiek nesvarbūs, kad apie juos informuojantį laišką, net neatidaręs, palaidžia į jūrą.

Kritikai filmą įvertino aukštu pažymiu — keturiomis žvaigždutėmis, nes jis tikrai puikiai surežisuotas, išradingai susuktas, psichologiškas, turįs ir humoro, ir romantiškos meilės, ir gausių studentiškų nuotykių. Filme ryškų profesoriaus charakterį sukuria John Houseman. Savo vaidyba labiausiai iš kitų prasikiša studento Hart vaidmenyje Timothy Bottoms. Vaidyboje pajėgi jo partnerė, profesoriaus duktė Lindsay Wagner. Ši 20th Century gamyba susilaukia visuotinio pagyrimo.

BILLY JACK

Šis neimponuojančio pavadinimo filmas, vaizduodamas dabarties gyvenimo nuotaikas, sprendžia įdomią problemą: geros valios ir geros širdies žmonių, nutolusių nuo kai kurių visuomenės priimtų elgesio formų, susikryžavimą su įstatymus atstovaujančiais, tačiau veidmainiškais, suktais ir nusikalstančiais policininkais ir šiaip žmonėmis. Visos simpatijos, aišku, pirmųjų pusėje, kurią ekrane vaizduoja

humaniškumu persunkta indėnų ir kito jaunimo mokykla, su kilniaširdžia, pasiaukojusia mokytoja Delores Taylor ir su jų sumaniu drąsiu gynėju Tom Laughlin. Šie abu pagrindiniai filmo herojai labai gerai atlieka savo sudėtingus vaidmenis.

Tas humaniškasis drąsuolis Billy Jack apgina minėtos įstaigos auklėtinius nuo brutalių miesčioniukų ir nuo per daug reiklios nesimpatingos policijos. Reikalas susikomplicuoja, kai vieno policininko nuskriausta, kūdikio laukianti mergaitė pabėga ir yra globojama tos mokyklos jaunuolių sambūrio, o tauri tos mokyklos mokytoja yra užpuolama kito policininko sūnaus ir nuskriaudžiama. Tai patyręs, tas herojus Billy Jack išeina į kovą su policija. Apšuptas bažnytėlėje, jis neturi galimybės išsukti nuo mirties. Mokytoja, jį pamilusi, ateina perkalbėti, kad pasiduotų ir išgelbėtų savo gyvybę. Billy išeina, ištiesdamas rankas surakinti pančiais.

Policija vaizduojama atstumiančiai, lygiai ir baltieji miesčioniukai, turintieji gerą dozę rasinės neapykantos ir brutalių prievartos, tačiau bendra filmo nuotaika — pagarba humaniškumui ir taurumui, prievartos biaurumo ir baisumo pavaizdavimas, gėrio pergalė ir visos kitos šviesiosios pusės atperka porą vietų, su kai kuriais morališku atžvilgiu nepageidautiniais švystelėjimais.

Filme vyrauja simpatijos tauriam jaunimui. Be jau minėtų gerų aktorių, stambesni vaidmenį filme atlieka Clark Howat. Filmavimas pasigėrėtinai ryškus, režisūra gyva. Filmas ypač jaunimo labai gausiai lankomas.

THE OUTFIT

Vienintelis teigiamas dalykas šiame filme, kaip ir visuose kriminaliniuose filmuose, yra intriga. Taip pat ir Roberto Duvall vaidyba yra gera. Filmas susuktas pagal Richardo Stark romaną, muzika Jerry Fieldingo. Vyriausias filmo veikėjas (R. Duvall) vaizduoja bankų plėšiką, kuris, įniršęs, kad lošimo sindikatas nužudė jo brolių, dabar užpildinėja sindikato narius jų lošimų vietose. Jis užpildinėja ir bankininkus. Kriminalinio sindikato vadą vaidinąs Robert Ryan savo vaidmenį atlieka pasigėrėtinai, nors jau būdamas 80 m. amžiaus (dabar jau miręs).

Visas filmas — tai ilga užpuolimų, apiplėšimų ir žudymų pynė. Banditai pasidaro lyg savotiški gudrūs herojai, kurie ir paskutinėje scenoje greitosios pagalbos mašina pabėga, iš-

eidami savotiškais laimėtojais, apgaudami tvarkos saugotojus ir ugniagesius. Filmas tikrai demoralizuojantis. Atrodo, kad tai bus jau paskutinis Metro-Goldwyn-Mayer bendrovės filmas. Ateityje ši bendrovė gal vieną kitą filmą išleis United Artists vardu.

LOLLY MADONNA XXX

Vaizduojamos dvi nuošaliuose užkampiuose gyvenančios ūkininkų šeimos, kur vienoje vaikais yra degtindariai. Jie pagrobia autobuso laukiančią merginą, kurią jaunesnysis brolis įsimyli. Kiti du tos šeimos broliai nuskriaudžia aplankyti atėjusią kaimyno mergaitę, ir iš to išauga abiejų šeimų karas. Tėvas, perpykęs ant merginą išprievartavusio sūnaus, jį žiauriai nužudo. Žudymai tęsiasi visoje antroje filmo dalyje. Filmas dėl savo žiaurumų nepatartinas nei jaunimui, nei suaugusiems.

Tokie filmai turėtų būti kuo griežčiausiai draudžiami. Ir spauda iškėlė faktą, kad kai Niujorko Harleme buvo rodytas filmas, kuriame narkotikų vartotojai vaizduojami beveik herojais, tą rajoną aptarnaujančios ligoninės pareiškė, kad narkotikų naudojimas tarp pacientų pakilo 400 procentų.

THE WAY WE ARE

Šiame filme dalyvauja du dideli talentai: Robert Bedford ir Barbara Streisand. Jų vaidyba tikrai turtinga ir ekspresyvi. Juodu vaizduoja du jaunos žmones, kuriuos draugystė suvedė pripuolamybė. Tarp jų išsivysčiusi meilė kartais ardoma charakterių kampuotumo. Gyvenimas juodu sujungia į šeimą, kuri yra trapi, nepakelianti kasdieninių bandymų, nors juodu jungia naujagimė mergaitė. Tema būtų ne nauja, tačiau aktorių talentai ir režisierių (Ray Stark ir Sydney Pollack) laimėjimai filmą daro įdomų.

Daugeliui žiūrovų bus nemaloni scena, kai viena jaunuolė studentų mitinge kalba už komunizmą. Pradžioje ji susilaukia replikų, bet paskui visi jai pritaria. Tačiau ir tas mitingas baigiasi murkdančiu, plakatais sukeltu humoru. Nusigėrusio karininko, antrojo jos partnerio, naktinis bendravimas su ja yra sugestyvus ir neigiamas. Dėl to filmas skiriamas tik suaugusiems. Filmas apima trejeto dešimtmečių laikotarpį su to laikotarpio politinėmis užuominomis iš Rooseveltto ir Hitlerio gadinės.

DON'T LOOK IN THE BASEMENT

Tai vienas labiausiai atstumiančių filmų. Vaizduojamas beprotnamis. Aktoriai savo vaid-

menis atlieka neblogai, tačiau visas filmas yra be galo slegiantis ir žiaurus. Vienas išprotėjęs teisėjas vykdo "teismo sprendimus". Kirviu nužudo jį pasitikėjusį gydytoją, o po to nužudo ir jo įpėdinę gydytoją. Prie nužudytosios gydytojos subėgusius bepročius išžudo pacien-tas negras. Filmas slegiantis ir brutaliai žiaurus. Žiūrėdamas stebiesi išsigimimu tų žmonių, kurių dėka jis galėjo pasirodyti.

PELNOGAUDŽIŲ ŠLAMŠTAS EKRANE

JAV vyriausiajam teismui atleidus varžtus, ekrane atsirado labai daug pornografiškų filmų. Spauldoje buvo pasirodžiusių žinių, kad kriminalinis sindikatas tuo pasinaudoja, besiglemždamas sau dolerius. Tie filmai paprastai neturi jokios meninės vertės, nepasižymi jokia fantazija, jokių įdomumų, visur kartojasi tik ta pati grubi, nešvari, šlykšti pornografija.

Juozas Prunskis

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" žengia į dvidešimt penktuosius metus, tad šie metai jiems yra jubiliejiniai. Jų sidabrinio jubiliejų reikėtų švęsti visiems: ne tik redakcijai ir leidėjams, bet ir skaitytojams. Būtu tikrai gražu ir prasminga, jeigu kiekvienas skaitytojas šiais metais pasistengtų surasti bent po vieną naują prenumeratorių arba užsakyti žurnalą įvairių švenčių, sukakčių ar vedybų proga savo giminėms, draugams ar pažįstamiems. Jeigu apie lietuvių spresime iš spaudos skaitymo, tai turėsime padaryti aiškia išvadą, kad išeivijoje ji silpsta ir nyksta. Visų laikraščių ir žurnalų skaitytojai retėja. Mūsų tautinė, kultūrinė ir politinė veikla, be abejo, yra būtina reikalinga, bet visos pastangos išlaikyti lietuvišką dvasią bus veltui, jei neturėsime savosios spaudos.

Sidabrinio jubiliejaus iškilmės bus 1975 metų pradžioje. Prieš tai skelbsime tradicini konkursą. Dar iki konkurso paskelbimo pradžios šiek tiek laiko yra, todėl kreipiamės į skaitytojus, kad jie patys pasiūlytų tinkamą konkursui temą šių jubiliejinių metų proga. Gal būtų naudinga skelbti ir platinimo vajaus konkursą?

Taip pat prašome ir mūsų bendradarbius šiais metais paskirti daugiau laiko įdomesnių ir aktualesnių temų panagrinėjimui šiame religinės ir tautinės kultūros žurnale.

Rimas Karka

Vienatvė

K O N C E R T A S , k u r i o v i s i l a u k i a

Šių metų "Laišką Lietuviams" koncertas bus tikrai įdomus. Mūsų muzikos ir dainos mėgėjai jo nekantraudami laukia. Vėl išgirsime Giną Čapkauskienę, kuri su savo koncertais jau yra išvažinėjusi po visą Ameriką ir Kanadą, o šiais metais vyks į Australiją. Bus įdomu įsitikinti, kokią didelę pažangą per paskutiniuosius metus yra padariusi Nerija Linkevičiūtė, kuriai ne be reikalo šiais metais yra patikėta pagrindinė rolė Čikagos lietuvių, operoje. Solistės atliks idomių solo kūrinių ir duetų, akompanuojant Alvydui Vasaičiui, kuris šiais metais, šalia Vytauto Marijošiaus, bus Čikagos lietuvių operos dirigentas.

Gina Čapkauskienė

Nerija Linkevičiūtė

Koncertas bus Jaunimo Centre šių metų vasario mėn. 2 d., šeštadieni, 7 val. vakaro. Pradžioje bus trumpa premijų įteikimo ceremonija. Po koncerto visi kviečiami ten pat pabendrauti prie užkandžių.

Visiems patariame įsigyti bilietus iš anksto "Marginiuose" arba Jaunimo Centre. Bilietų kainos 5, 4 ir 3 dol. Šių metų koncertu pradėsime jubiliejinius "Laiškų Lietuviams" metus, o baigsime 1975 m. pradžioje iškilmingu banketu su menine programa. Tad iki malonaus pasimatymo!

ATSIUSTA PAMINĖTI

Nijolė Jankutė. NUO DEVYNIŲ IKI PIRMOS. Apysaka jaunimui. Viršeli piešė Nijolė Vedegytė-Palubinskienė. Išleido Akademine Skautijos leidykla 1973 m. Čikagoje. Finansiškai išleidimą parėmė Vydūno Jaunimo Fondas. JAV LB Švietimo Taryba pripažino šią knygą tinkamą naudoti lituanistinių mokyklų mokiniams. 144 psl., kaina nepažymėta.

Jonas Minelga. KIŠKIO PYRAGAI. Eilėraščiai vaikams. Iliustravo Vanda Aleknienė. Išleido JAV LB Švietimo Taryba 1973 m. Čikagoje. Didelis formatas, daug spalvotų iliustracijų, 70 psl., kaina: kietais viršeliais — 4.50 dol., minkštais — 3.50 dol.

Dr. Pranas Skardžius. LIETUVIŠKI TARPTAUTINIŲ ŽODŽIŲ ATITIKMENYS. Išleido Pedagoginis Lituanistikos Institutas 1973 m. Čikagoje. Mecenatas — Lietuvių Fondas. 100 psl., kaina nepažymėta. Kaip pats autorius pratarmėje rašo, šio leidinio “tikslas yra visai kitoks, kaip kokio nors ištiso tarptautinių žodžių žodyno, pvz. 1969 m. išleisto Lietuvoj. Šitame rinkinyje tarptautinių žodžių aiškinimais norima tik geriau paryškinti lietuvišku pakaitų darybą ir reikšmę; tam tikslui tėra parinkti ir tokie tarptautiniai žodžiai, kuriems lig šiol yra sudarytų lietuviškų pakaitų, jau anksčiau vartotų, didžia dalimi ir dabar Lietuvoj vartojamų, bent žodynuose ir kitur. Į visus čia teikiamus žodžius reikia žiūrėti ne kaip į kokius autoriaus siūlymus, bet kaip į medžiagą, kuria skaitytojai gali individualiai pasinaudoti pagal reikalą ir skonį”.

Juozas Kralikauskas. TAUTVILA. Romanas. Išleido Liet. Knygos klubas 1973 m. Čikagoje. Aplankas — Ados Korsakaitės-Sutkuvienės. 206 psl., kaina 4 dol.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Marija Eivaitė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Algimantas Kezys, S.J., Nijolė Užubalienė. Administracija: Petras Kleinotas, S.J., ir Aleksandra Likanderienė. Viršelis —Algirdo Kurausko / fotografija — Algirdo Grigaičio. Skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiras numeris — 50 c.

Lesevicius Aldona
7134 So. California Ave.
Chicago Ill.. 60629

